

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชาติไทยเป็นชาติที่มีศิลปวัฒนธรรมเจริญรุ่งเรืองมาแล้วแต่ครั้งโบราณ ศิลปวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงถึงเอกลักษณ์และศักดิ์ศรีของชาติ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยหล่อหลอมให้ชนในชาติอยู่ร่วมกันเป็นปึกแผ่นมั่นคง ดำรงอิสรภาพและเอกราชทัดเทียมอารยประเทศทั่วโลกตราบนานเท่าทุกวันนี้ ดังนั้นศิลปวัฒนธรรมไทยจึงนับเป็นมรดกอันล้ำค่าของชาติที่ควรค่าแก่การถ่ายทอด ห่วงบำรุงรักษาให้คงอยู่สืบไป

ความหมายของวัฒนธรรม

คำว่า "วัฒนธรรม" เป็นคำที่พลตรีพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ทรงบัญญัติขึ้น โดยตรงแปลมาจากคำภาษาอังกฤษว่า Culture วัฒนธรรมเป็นคำสมาสที่มาจากคำภาษาบาลีว่า "วฒฺ" ซึ่งหมายถึง ความเจริญงอกงามรุ่งเรือง รวมกับคำภาษาสันสกฤตว่า "รฺม" ซึ่งหมายถึง กฎ ระเบียบ ข้อปฏิบัติ เมื่อรวมกันแล้ว วัฒนธรรม จึงหมายถึง "สิ่งที่มนุษย์ในส่วนรวมผลิตสร้างขึ้นมาโดยการเรียนรู้จากกันและสืบต่อกันเป็นความเจริญก้าวหน้า" (พระยาอนุมานราชธน 2515: 107) คำว่า "วัฒนธรรม" ได้มีการประกาศใช้อย่างเป็นหลักฐานครั้งแรกในพระราชบัญญัติบำรุงวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2483 (ธีราภรณ์ นาคหิน 2521: 31) และเนื่องจาก "วัฒนธรรม" เป็นคำที่มีความหมายกว้าง จึงได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่า "วัฒนธรรม" ไว้มากมาย ดังเช่น

ศาสตราจารย์ บัณฑิต (ม.ป.ป.: 2) ได้ให้ความหมายว่า วัฒนธรรมคือ ความดี ความงามและความจริงใจในชีวิตมนุษย์ ซึ่งปรากฏในรูปแบบต่าง ๆ และได้คัดลอกมาถึงเราในสมัยปัจจุบัน หรือว่าที่เราปรับปรุงและสร้างสรรค์ขึ้นในสมัยของเราเอง

ในพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2485 (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ม.ป.ป.: 19) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรมคือ ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งรวมความหมายครอบคลุมถึง

1. ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม คือ

- ก) ความเจริญทางวัตถุ หมายถึง การกินที่อยู่ดี มีเครื่องใช้ดี มียารักษาโรคดี
- ข) ความเจริญงอกงามทางจิตใจ หมายถึง ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีเมตตากรุณา ความไม่เห็นแก่ตัว และไม่เบียดเบียนผู้อื่น

2. ลักษณะที่แสดงถึงความเป็นระเบียบเรียบร้อย

- ก) การแต่งกาย กิริยามารยาทเรียบร้อย
- ข) การปฏิบัติตน เช่น การปฏิบัติตนต่อครอบครัว การปรับปรุงบ้านเรือนของตนให้สะอาดเรียบร้อย
- ค) การประพฤติตนในการนำเกียรติยศมาสู่ประเทศบ้านเมือง

3. ลักษณะที่แสดงถึงความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ คือ

- ก) ความสามัคคีกลมเกลียวของหมู่คณะ
- ข) ความนิยมไทยอันเป็นชาติบ้านเมืองของตน

4. ลักษณะที่แสดงถึงศีลธรรมอันดีงามของประชาชน คือ

- ก) การทำตนให้เป็นคนมีศาสนา
- ข) การปฏิบัติตนตามหลักของศาสนา
- ค) การรักษาระเบียบประเพณีทางศาสนา

พระยาอนุমানราชชน (2516: 87) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรมคือ สิ่งที่มีมนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหรือผลิตขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามของวิถีชีวิตของมนุษย์ในส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันได้ เลียนกันได้ เอาอย่างกันได้ วัฒนธรรมคือ สิ่งอันเป็นผลผลิตของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนแต่ก่อน สืบต่อกันเป็นประเพณีกันมา วัฒนธรรมคือ ความคิดเห็น ความรู้สึก ความประพฤติและกิริยาอาการ หรือการกระทำใด ๆ ของมนุษย์ ในส่วนรวม ลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกันและสำแดงออกมาให้ปรากฏเป็นภาษา ศิลป ความเชื่อถือ ระเบียน ประเพณี เป็นต้น วัฒนธรรม คือ มรดกแห่งสังคมซึ่งสังคมรับและรักษาไว้ให้เจริญงอกงาม

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน (2518: 3) ได้แยกความหมายของวัฒนธรรมออกเป็นประเด็นใหญ่ ๆ ดังนี้

1. วัฒนธรรมในความหมายกว้าง ๆ หมายถึง วิถีทางและแบบฉบับในการดำรงชีวิตที่โต้แย้งกันมา รวมทั้งความคิดเห็นต่าง ๆ ที่คนใดกระทำ สร้าง ถ่ายทอด สละสลวยและรักษาไว้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ดังนั้นอะไรที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ย่อมเป็นวัฒนธรรมทั้งสิ้น

2. วัฒนธรรมในความหมายแคบ หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีของประชาชน ดังนั้นจึงจำกัดเฉพาะชนบทรอบนิคมประเพณีอันดีงาม

นอกจากนี้ พะนอม แก้วกำเนิด (บรรยาย 2526) ได้บรรยายถึงความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่าเป็น สิ่งดี สิ่งงามที่จะก่อให้เกิดความสามัคคีกลมเกลียวกันที่บรรพบุรุษของเราได้สร้างขึ้นและอนุชนรุ่นหลังเห็นความดี ความงาม ความเป็นประโยชน์ และได้เรียนรู้สืบทอดเนื่องกันมาจนถึงกระทั่งบัดนี้

จากเอกสารเผยแพร่ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้สรุปขอบข่ายของวัฒนธรรมไว้ดังนี้

วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นผลผลิตของมนุษย์ในสังคม เป็นต้นว่า ความคิด ความรู้สึก ความประพฤติ กิริยาอาการ ศิลปะ ประเพณี กฎหมาย ประติษฐานกรรมต่าง ๆ ที่สังคมยอมรับและปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

สำหรับในต่างประเทศ ได้มีผู้ให้ความสนใจและให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ต่าง ๆ กัน ดังเช่น

ราฟ ลินตัน (Ralph Linton 1945: 30) กล่าวว่า วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตทั้งหมดของสังคมใดสังคมหนึ่ง

ไคลด์ คลัคโฮลน (Clyde Kluckhohn 1949: 23) ได้ให้ความหมายว่า วัฒนธรรมเป็นแนวทางแห่งความคิด ความรู้สึก ความเชื่อ เป็นแบบแผนพฤติกรรมที่โต้เรียนรู้อาแล้วและเปลี่ยนแปลงต่อเนื่องกัน ซึ่งรวมทั้งทัศนคติ ค่านิยม ความรู้และวัตถุ มีการถ่ายทอดสืบทอดกันตามสังคม เป็นเครื่องที่แสดงให้เห็นถึงความงอกงามเจริญเติบโตของชาติ ซึ่งรวมถึงความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีงามของประชาชน

ใน Webster's New Collegiate Dictionary (1977: 202)

ได้ให้คำจำกัดความของวัฒนธรรมว่าคือ "การทำให้สติปัญญาและศีลธรรมเจริญขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้วยการศึกษา" (The act of developing the intellectual and moral faculties especially by education)

ส่วน The American Heritage Dictionary of the English Language (1979: 321) ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่าคือ "แบบแผนของการปฏิบัติงาน ศิลปะ ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมและผลิตผลทุกอย่างที่เป็นงานของมนุษย์ ซึ่งถ่ายทอดกันมาทางสังคม รวมทั้งความนึกคิดของชุมชนหรือประชาชน"

จากความหมายของ "วัฒนธรรม" ดังได้กล่าวมาแล้วอาจสรุปได้ว่า วัฒนธรรมหมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงามและความเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นผลิตผลที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นจนกลายเป็นมรดกสังคม ที่จะต้องมีการทำนุบำรุง รักษา และสืบทอดไว้

ที่มาของวัฒนธรรม

สาเหตุที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์วัฒนธรรมขึ้นมานั้นก็เนื่องจากมนุษย์มีปัจจัยสำคัญที่แตกต่างจากสัตว์ก็คือ มนุษย์มีมันสมองอันทรงคุณภาพพิเศษกว่าสัตว์ ทำให้มีความสามารถพิเศษในการเรียนรู้ สามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ตลอดจนแนวความคิดต่อเนื่องจากอดีต ปัจจุบัน สู่อนาคตได้ และเนื่องจากมนุษย์ปราศจากสัญชาตญาณเวดอันเป็นสัญชาตญาณที่จะเอาตัวรอดในสังคมเช่นเดียวกับสัตว์ทั่วไป จึงจำต้องได้รับการอบรมให้เรียนรู้ระเบียบของสังคมและตอบสนองความต้องการของตน โดยอาศัยความรู้และวิธีการทางวัฒนธรรมเท่านั้น (อานนท์ อภาภิรม 2519: 103) นอกจากนี้มนุษย์ยังรู้จักใช้ภาษาในการสื่อสารทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน ซึ่งมีส่วนช่วยให้เกิดการบันทึกเก็บรักษาข้อมูล เรียนรู้และถ่ายทอดวัฒนธรรมได้ดียิ่งขึ้น

สุวรรณ เพชรนิล (2522: 3) ยังได้กล่าวถึงคุณสมบัติของมนุษย์ที่ไม่ปรากฏในสัตว์และเป็นส่วนสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมของมนุษย์ขึ้นก็คือ

1. มนุษย์มีความรู้สำนึกตัว รู้จักละอายใจ รักศักดิ์ศรี รับผิดชอบ ฯลฯ
2. มนุษย์มีความกตทบทวนเชิงเหตุผล
3. มนุษย์มีการเห็นคุณค่า จริยธรรม เลือกและวินิจฉัยค่านิยมได้

4. มนุษย์มีการเข้าถึงสุนทรียภาพ รู้จักสร้างสรรค์ความงามให้ปรากฏในลักษณะต่าง ๆ เช่น เพลง คนตรี ภาษา
5. มนุษย์มีการนับถือศาสนา รู้จักเชิดชูสิ่งที่มีคุณค่าอันสูงส่ง
6. มนุษย์มีการศึกษาค้นคว้าสร้างสรรค์ ซึ่งก่อให้เกิดความก้าวหน้า เช่น ศิลปวิทยา ปรัชญา ศาสนา ฯลฯ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมของทุกชาติต่างมีที่มาจากแหล่งเดียวกัน คือ

1. ศาสนา เป็นรากฐานของวัฒนธรรมคือ สอนให้ทำความดีและแสดงออกให้เห็นวัฒนธรรมสาขาต่าง ๆ เช่น ศิลปกรรม วรรณกรรม มีโบสถ์ วิหาร สถูป เจดีย์ เป็นต้น
2. ประเพณี ชาติต่าง ๆ ย่อมมีประเพณีประจำชาติ ประเพณีที่ดีที่รักษาไว้เป็นวัฒนธรรมประจำชาติได้แก่ การบวช การแต่งงาน งานศพ
3. ธรรมชาติ หลักธรรมของธรรมชาตินิยมมีเกิดและมีเจริญ ธรรมชาติเป็นเหตุทำให้คนเราต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เพื่อเกิดวิวัฒนาการ

ลักษณะ ของวัฒนธรรม

สุภัทรา สุภาพ (2518: 119) ได้กล่าวถึงลักษณะของวัฒนธรรมไว้ว่า

1. เป็นสิ่งที่ได้มาโดยการเรียนรู้ มนุษย์ต่างจากสัตว์ในแง่ที่อาศัยสัญชาตญาณในการกระทำต่าง ๆ ใต้น้อย มากหรือไม่ได้เลย การเรียนรู้ก็ต้องเรียนรู้จากมนุษย์ด้วยกัน โดยเฉพาะจากกลุ่มที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ ดังนั้นวัฒนธรรมจึงเป็นการถ่ายทอดโดยการเรียนรู้ ไม่ใช่ถ่ายทอดทางชีวภาพหรือกรรมพันธุ์ การเรียนรู้ทำให้เกิดปฏิกริยาโต้ตอบสัมพันธ์กัน
2. เป็นมรดกทางสังคม วัฒนธรรมเป็นผลของการถ่ายทอดและเรียนรู้และการที่วัฒนธรรมถ่ายทอดกันได้ เพราะมีภาษาเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอด ภาษาจึงเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่ใช้กันในทุกวัฒนธรรม ถ้าปราศจากภาษา วัฒนธรรมก็จะไม่มี การสะสม เพิ่มพูน ภาษาจึงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของวัฒนธรรมที่ช่วยในการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้ดำเนินสืบเนื่องกันจนเป็นมรดกทางสังคม
3. เป็นวิถีชีวิตหรือแบบของการดำรงชีวิต วัฒนธรรมไม่จำเป็นต้องเหมือนกันทุกชาติ ทุกยุคทุกสมัย แต่จะมีวิถีชีวิตเป็นลักษณะของตน เป็นวัฒนธรรมเฉพาะอย่าง

ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน

4. เป็นสิ่งที่ไม่คงที่ เพราะมนุษย์มีการค้นคิดสิ่งใหม่ ๆ ปรับปรุงของเดิมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

ในการบรรยายเรื่อง "บทบาทของมหาวิทยาลัยในการสร้างเสริมวัฒนธรรมไทย" โทซูร์ย์ สินลาธัน (2526) ได้กล่าวถึงลักษณะของวัฒนธรรมไว้ ดังนี้

1. วัฒนธรรมนั้นไม่ใช่เป็นเรื่องของคนใดคนหนึ่ง กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นเรื่องของทั้งสังคมและของตนเอง
2. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่สามารถกำหนด บังคับหรือกะเกณฑ์ให้แก่กันได้
3. วัฒนธรรมไม่ได้มีเพียงวัฒนธรรมเดียวในสังคมใดสังคมหนึ่ง แต่วัฒนธรรมมีหลายระดับ หลายวัฒนธรรม เช่น วัฒนธรรมระดับสูง ระดับกลาง ระดับชาติ หรือระดับท้องถิ่น
4. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่คงที่ เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา
5. วัฒนธรรมเป็นอนุวัฒนธรรมคือ เป็นวัฒนธรรมหนึ่งที่ไม่สามารถหนีไปจากวัฒนธรรมภายนอกได้โดยเด็ดขาด

กล่าวโดยสรุปแล้ว ลักษณะของวัฒนธรรมที่จะก่อให้เกิดความเจริญงอกงามสืบต่อกันมาโดยตลอดนั้นจะต้องมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ

1. เป็นสิ่งที่ได้มาจากการเรียนรู้และการคิดสะสมไว้เป็นมรดกสังคม เพื่อถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังได้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกที่ควรได้สะดวก
2. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ได้มาจากการปลูกฝังสั่งสอน ซึ่งเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่คนรุ่นต่อไป เพื่อนำมาประพฤติปฏิบัติต่อเนื่องกัน ซึ่งต้องอาศัยระยะเวลา เพราะต้องปลูกฝังจนเป็นนิสัยและส่งเสริมให้เจริญขึ้นด้วยการฝึกหัดอบรม
3. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้นจึงต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น การเปลี่ยนแปลงจะเจริญก้าวหน้าได้เพราะบุคคลที่รับช่วง รู้จักคิดแปลงแก้ไขปรับปรุงของเดิมให้ดียิ่งขึ้น

องค์ประกอบของวัฒนธรรม

จากความหมายและลักษณะของวัฒนธรรมดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมมีขอบเขตกว้างขวาง ครอบคลุมทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรม นามธรรมและระเบียบ

แบบแผนต่าง ๆ ที่ถูกสร้างขึ้นมาเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิตของคนในสังคม สุกฤษดา สุภาพ (2523: 141) ได้สรุปถึงองค์ประกอบของวัฒนธรรมไว้ 4 ประการ คือ

1. องค์คติหรือมโนทัศน์ (Concepts) คือ ความเชื่อ แนวคิดและอุดมการณ์ต่าง ๆ ซึ่งในแต่ละกลุ่มชนจะมีมาตรฐานในการคิดและการตัดสินใจแตกต่างกันออกไปตามสภาพแวดล้อมของคน

2. องค์พิธีการ (Usage) คือ ขนบธรรมเนียมประเพณีซึ่งแสดงออกในรูปแบบของพิธีกรรมต่าง ๆ และเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในแต่ละวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีนี้อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามสภาพของสังคม

3. องค์การ (Association of Organization) คือ กลุ่มหรือสมาคม สโมสร สถาบันต่าง ๆ ที่ก่อตั้งขึ้นอย่างมีระเบียบแบบแผน มีวัตถุประสงค์ กฎเกณฑ์และวิธีดำเนินงานที่แน่นอน

4. องค์วัตถุ (Instrumental and Symbolic Objects) คือ วัฒนธรรมทางวัตถุทั้งหลายที่สามารถสัมผัสจับต้องได้ ทั้งส่วนที่มีรูปร่าง เช่น แก้ว ไม้สัก เครื่องมือเครื่องใช้และส่วนที่ไม่มีรูปร่าง เช่น ภาษา ตัวเลข มาตราชั่งตวง วัด อันเป็นสัญลักษณ์ในการคิดต่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน

สมจิตต์ สิทธิไชย (2517: 101) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของวัฒนธรรมว่ามีอยู่ 3 ประการ คือ

1. การรับรู้ คือ การที่จะบอกได้ว่าอะไรเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและมีอยู่ในโลกนี้ ได้แก่ ความรู้อันเกิดจากการศึกษาเล่าเรียน ความเชื่อ เทวดาและความเชื่อในทฤษฎีทางวิทยาการและวิทยาศาสตร์ต่าง ๆ ความเชื่อที่นำมาใช้ประโยชน์ในโลกปัจจุบันนี้ซึ่งเรียกว่า เทคโนโลยี

2. การยอมรับของคนส่วนใหญ่ ประกอบด้วยค่านิยมและกฎเกณฑ์สำหรับการประพฤติบางประการซึ่งมนุษย์ยอมรับบางประการ เพื่อคุ้มครองกระทำของตนเองซึ่งบางที่เราเรียกสิ่งนี้ว่า "อุดมการณ์" และอุดมการณ์เหล่านี้ได้ควบคุมการกระทำของโลกสมัยปัจจุบันนี้อยู่มากที่สุดทีเดียว

3. วัตถุวิสัย เช่น เครื่องจักร เครื่องมือ หนังสือ เลื่อนหัว สิ่งประดิษฐ์ เครื่องใช้ต่าง ๆ บรรดาวัตถุทั้งหลายนี้จะแสดงความหมายทางวัฒนธรรมมากและสิ่งเดียวกันอาจมีความหมายแตกต่างกันมากในแต่ละสังคม

องค์ประกอบของวัฒนธรรมที่กล่าวมานี้เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้จะไคมีการแบ่งแยกประเภทออกเป็นหลายรูปแบบก็ตาม แต่ก็มีส่วนที่คล้ายคลึงกันอยู่ ซึ่งอาจสรุปไคเป็น 2 รูปแบบ คือ

1. ชนิดไม่มีรูปแบบและเนื้อหาที่แน่นอน ชัดเจน เรียกว่า "นามธรรม"
2. ชนิดที่มีรูปแบบและเนื้อหาที่แน่นอน ชัดเจน เรียกว่า "รูปธรรม"

องค์ประกอบของวัฒนธรรมทั้งสองรูปแบบนี้เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ถ้าขาดเสียอย่างใดอย่างหนึ่งก็ไม่สมบูรณ์ หรือถ้าเน้นหนักไปในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ก็จะทำให้เกิดความไม่สมดุลย์ วัฒนธรรมของชาติก็เช่นเดียวกัน หากขาดความสมดุลย์กันระหว่างองค์ประกอบทั้งสองก็ย่อมเกิดความหายนะไค

ประเภทของวัฒนธรรม

การแบ่งประเภทหรือเนื้อหาของวัฒนธรรมนั้นมีหลายแบบด้วยกัน ขึ้นอยู่กับเหตุผลของผู้แบ่งแต่ละคน และบางคนก็อาจจัดประเภทของวัฒนธรรมเข้าไว้เป็นส่วนเดียวกับองค์ประกอบของวัฒนธรรมก็ได้ ดังเช่น

พระยาอนุমানราชชน (2515: 110) ไคแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ เป็นเรื่องเกี่ยวกับสุขกายเพื่อให้ไคอยู่ดีกินดี มีความสะดวกสบายในการครองชีพ ไคแก่ สิ่งความจำเป็นเบื้องต้นในชีวิต 4 อย่าง และสิ่งอื่น ๆ เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ ยานพาหนะ ตลอดจนเครื่องอาวุธยุทธโปกรณ์ที่เป็นเครื่องป้องกันตัว

2. วัฒนธรรมทางจิตใจ หมายถึง สิ่งที่ทำให้ปัญญาและจิตใจมีความเจริญงอกงาม ไคแก่ การศึกษาวิชาความรู้อันบำรุงความคิดทางปัญญาและศาสนา และจรรยา ศิลปและวรรณคดี กฎหมายและระเบียบประเพณี ซึ่งส่งเสริมความรู้สึกลงจิตใจให้งอกงามหรือให้สบายใจ

นอกจากนี้พระยาอนุমানราชชนยังไคจัดแบ่งหมวดวัฒนธรรมตามแนววิชา มนุษยวิทยาวัฒนธรรม ออกเป็น 5 หมวด คือ

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ ไคแก่ สิ่งที่สนองความต้องการทางร่างกายและจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต รวมทั้งเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ
2. สถาบันสังคม แบ่งออกเป็น

ก) การจัดระเบียบครอบครัว (Family Organization) เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับจารีตประเพณี (Mores) อันเกี่ยวกับครอบครัว การแต่งงานและการสืบสายโลหิต

ข) การศึกษา (Education) เป็นการถ่ายทอดความรู้และวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

ค) โครงสร้างทางการเมือง (Political Structure) คือ รูปแบบการปกครองเพื่อรักษาความเป็นปกติสุขของสังคม การร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาสังคม และการสาธารณูปโภคต่าง ๆ อันเป็นบริการแก่ส่วนรวม

3. จิตใจ หมายถึง สิ่งที่ทำให้ปัญญาและจิตใจเจริญงอกงาม ได้แก่ การศึกษาวิชาความรู้อันบำรุงความคิดทางปัญญา ศาสนา จรรยา ศิลปวรรณคดี กฎหมาย และระเบียบประเพณี

4. สุนทรียภาพ คือ ความเพลิดเพลินเจริญใจยามว่างจากภารกิจการทำงาน ซึ่งมีทั้งนาฏศิลป์และศิลปะการเล่นต่าง ๆ

5. ภาษา เป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารและถ่ายทอดวัฒนธรรมของคนในสังคม

แปลก สนธิรักษ์ (ม.ป.ป.: 44) ได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 4 หมวดตามเนื้อหาของวัฒนธรรมดังนี้ คือ

1. คติธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับหลักในการดำเนินชีวิต ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของจิตใจ ซึ่งมักจะได้รับอิทธิพลมาจากศาสนา เช่น ความขยันหมั่นเพียร การเสียสละ ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น

2. เนติธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางกฎหมาย รวมทั้งระเบียบประเพณีที่ยอมรับนับถือว่ามีความสำคัญ เช่น เกี่ยวกับกฎหมาย เช่น การรู้จักใช้สิทธิและหน้าที่ของตนตามกฎหมาย การเคารพต่อกฎหมายของบ้านเมือง เป็นต้น

3. วัตถุธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางวัตถุ อันเกี่ยวกับการกินที่อยู่ดี เครื่องใช้และอาคารบ้านเรือน รวมถึงการรู้จักประกอบอาชีพเลี้ยงตน

4. สหธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางสังคมอันหมายถึง คุณธรรมต่าง ๆ ที่ทำให้คนเรายู่ร่วมกันอย่างผาสุก รวมทั้งระเบียบมารยาทติดต่อในการเข้าสังคม

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2525: 3) ได้แบ่งวัฒนธรรม

ออกเป็น 4 ประเภท ตามรูปแบบของวัฒนธรรม คือ

1. วัฒนธรรมส่วนของเอกชน
2. วัฒนธรรมส่วนของครอบครัว
3. วัฒนธรรมส่วนของท้องถิ่น
4. วัฒนธรรมส่วนของประเทศชาติ

การแบ่งแยกองค์ประกอบและประเภทต่าง ๆ ของวัฒนธรรมที่แตกต่างกันนี้ ประกอบกับสภาพสังคมปัจจุบันและความรู้ด้านวัฒนธรรมหลายอย่างได้เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นเพื่อเป็นหลักในการแบ่งหมวดหมู่ของวัฒนธรรมที่ครอบคลุมเนื้อหาวัฒนธรรมทั้งหมด คณะกรรมการฝ่ายวัฒนธรรมในสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติจึงได้ จัดแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 5 สาขา ตามหลักสากลไว้ดังนี้ คือ (คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ 2521: 42)

1. สาขามนุษยศาสตร์ ว่าด้วยเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี คุณธรรม กิจธรรม จริยธรรม ค่านิยม ศาสนา ปรัชญา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี มารยาทไทย ในสังคม การปกครอง กฎหมาย ฯลฯ
2. สาขาศิลปะ ว่าด้วยเรื่องภาษา วรรณคดี ดนตรี ทัศนศิลป์ สถาปัตยกรรม การละคร ประณีตกรรม ฯลฯ
3. สาขาช่างฝีมือ ว่าด้วยเรื่องการผลิตเครื่องใช้ การแกะสลัก การทอผ้า การจักสาน การทำเครื่องเงิน เครื่องทอง การจักดอกไม้ การทำตุ๊กตา การทอเสื่อ การประดิษฐ์ การทำเครื่องปั้นดินเผา ฯลฯ
4. สาขาคหกรรม ว่าด้วยเรื่องอาหาร การแต่งกาย การตกแต่งบ้าน ยารักษาโรค การดูแลเด็ก ครอบครัว มารยาทในการกินอยู่ การต้อนรับแขก การประกอบอาชีพ ฯลฯ
5. สาขาการกีฬาและนันทนาการ ว่าด้วยเรื่องการเล่น เช่น มวยไทย ฟันดาบสองมือ กระบี่กระบอง ตะกร้อ ฯลฯ

เนื้อหาของวัฒนธรรมทั้ง 5 สาขานี้ถือเป็นแนวทางสำคัญในการพิจารณา ศึกษา ส่งเสริมและทำนุบำรุงวัฒนธรรมที่นิยมใช้กันอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ยึดถือการแบ่งสาขาของวัฒนธรรมเช่นนี้ด้วย

การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม

จากสภาพของวัฒนธรรมที่มีลักษณะของความเจริญงอกงาม มีการถ่ายทอด สืบต่อกันมาและมีความไม่คงที่ เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ดังนั้นหากได้มีการปรับปรุงบำรุง รักษาและส่งเสริมวัฒนธรรม วัฒนธรรมก็ย่อมมีแต่จะเจริญงอกงามขึ้น ตรงกันข้ามหาก มีการละทิ้ง ปล่อยปละหรือปราศจากความสนใจแล้ว วัฒนธรรมย่อมจะต้องเสื่อมโทรม ลงและสูญหายไปอย่างแน่นอน ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (2525: 47) ได้กล่าวถึง สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไว้ว่า "วัฒนธรรมมักเปลี่ยนแปลงไปตาม กาลสมัย โดยมีสภาพดินฟ้าอากาศ สภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองเป็นเครื่อง หล่อเลี้ยง"

สนธิ สมักรการ (2525: 8) ได้สรุปไว้ว่า วัฒนธรรมอาจเปลี่ยนแปลงเพราะ สาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ

1. การประดิษฐ์คิดค้น (Invention) ซึ่งรวมทั้งการสร้างเทคนิควิทยา ใหม่ ๆ (New Technology) และการคิดสร้างธรรมเนียมประเพณีหรือระบบความ เชื่อใหม่ ๆ (Social Invention) ด้วย เทคนิควิทยาหรือธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งความเชื่อใหม่ ๆ เมื่อมีการยอมรับและนำไปใช้กันแพร่หลายในสังคมแล้ว ย่อม ถือได้ว่ามีแบบแผนการดำเนินชีวิตอย่างใหม่เกิดขึ้น และถ้าแบบแผนนั้นมีความคงทนอยู่ นานมากกว่าหนึ่งชั่วอายุคนขึ้นไป ก็นับว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเกิดขึ้น อย่างแท้จริง
2. การขอยืมหรือลอกเลียนแบบกัน (Cultural Borrowing) การหยิบยืม ทางวัฒนธรรมหรือการลอกเลียนแบบแผนวิธีการดำเนินชีวิตมาจากวัฒนธรรมอื่นนั้น ปรากฏว่ามีอยู่เสมอมาในสังคมมนุษย์ต่าง ๆ ที่มีการติดต่อสัมพันธ์กับสังคมอื่น การติดต่อ ทางวัฒนธรรม (Cultural Contact) อาจเกิดขึ้นได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม การ ติดต่อกันโดยตรงก็คือ การที่คนต่างวัฒนธรรมกันได้มีโอกาสมาพบปะสังสรรค์และแลกเปลี่ยน ความคิด ค่านิยมและพฤติกรรมต่อกัน ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ในหลายรูปแบบ เช่น พุท- การเมือง การค้า การศึกษาในต่างประเทศ รวมไปถึงการเผยแพร่ศาสนาของคณะ ธรรมทูตต่าง ๆ และการอพยพเข้าทำมาหากินของคนต่างสังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น นอกจากการติดต่อโดยตรงแล้ว วัฒนธรรมยังอาจติดต่อกันได้โดยผ่านสื่อต่าง ๆ ที่ไม่ใช่ ตัวบุคคล สื่อสำคัญในปัจจุบันที่เป็นตัวการให้วัฒนธรรมติดต่อกันได้ก็คือ สื่อสารมวลชน

(Mass Media) ซึ่งรวมทั้งหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์และภาพยนตร์

ในทางสังคมวิทยานั้นพบว่า การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมนั้นมีสาเหตุดังนี้คือ

1. การเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ ได้แก่ สภาพดินฟ้าอากาศซึ่งเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติจะกระตุ้นให้มนุษย์ประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ เพื่อควบคุมการผันแปรเปลี่ยนแปลงดังกล่าว อันทำให้วิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงไป

2. การเปลี่ยนแปลงในความต้องการของมนุษย์ มนุษย์มีเชาวน์ปัญญาสูง ความนึกคิดของมนุษย์จึงเป็นไปอย่างกว้างขวาง ความนึกคิดนี้ก็นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในด้านความต้องการของมนุษย์ ฉะนั้นมนุษย์จำเป็นต้องแสวงหาสิ่งตอบสนองความต้องการของตนเพิ่มขึ้นโดยลำดับ เช่น คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ และวิธีการใหม่ ๆ ขึ้นมา อันเป็นผลให้วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป

3. การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทางสังคม มนุษย์ต้องหาวิธีการและสร้างระเบียบปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาย่อยๆ เช่น สร้างระบบสังคมนิยมขึ้นมาเพื่อแก้ไขช่องว่างระหว่างชนชั้น ดังนั้นวัฒนธรรมของมนุษย์ย่อมเปลี่ยนแปลงไปด้วย

4. การแลกเปลี่ยน หybrid วัฒนธรรม มนุษย์ในสังคมต่าง ๆ ก็มีการติดต่อสื่อสารกันอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันนี้การคมนาคมติดต่อกระทำได้โดยสะดวกรวดเร็ว การแลกเปลี่ยน hybrid วัฒนธรรมจึงเป็นไปได้อย่างกว้างขวาง (อาานนท์ อภาภิรม 2519: 56)

หจจจิตต์ อธิคมนันตะ (2520: 27) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่คงที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา นั้น เนื่องมาจาก

1. การขอยืมจากวัฒนธรรมอื่น เป็นการยอมรับเอาเทคนิค แนวความคิด หรือวัตถุต่าง ๆ ของสังคมอื่นมาใช้ โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมในการรับว่าเป็นที่ยอมรับกันในสังคมของตนหรือไม่

2. การค้นพบ เป็นการค้นพบความรู้ใหม่ ซึ่งเมื่อได้พิสูจน์ความรู้นั้นแล้ว ความรู้นั้นก็จะกลายเป็นปัจจัยในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

3. การประดิษฐ์ เป็นการใช้ความรู้ที่มีอยู่ก่อนแล้วทำสิ่งอื่นขึ้นมาใหม่ แบ่งได้เป็น 2 อย่างคือ การประดิษฐ์ทางวัตถุ เช่น การสร้างอาวุธ และการประดิษฐ์

ทางอวัตุ เช่น การสร้างพิธีกรรมใหม่ ๆ ขึ้นมาให้ผู้คนยอมรับ

4. นวัตกรรม คือ การคิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้น มีความหมายรวมทั้งการค้นพบสิ่งใหม่ ๆ ด้วย

5. การกระจาย คือ การที่วัฒนธรรมมาจากสังคมหนึ่งและกระจายไปสู่อีกสังคมหนึ่งด้วยการเผยแพร่ การให้ การยอมรับ ซึ่งเกิดขึ้นได้เมื่อสังคมมีการติดต่อกัน

จากสาเหตุต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วนี้เป็นที่แสดงว่า วัฒนธรรมต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบของนามธรรมและรูปธรรมย่อมจะต้องเปลี่ยนแปลงไป และการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมใด ๆ จะต้องอยู่ในลักษณะที่ค่อยเป็นค่อยไป ทั้งนี้เพื่อรักษาเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมเดิมไว้คงอยู่ ขณะเดียวกันก็ต้องมีการพัฒนาสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เพื่อความเจริญงอกงามก้าวหน้าของวัฒนธรรม ดังคำกล่าวของ ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์ (2516: 95) ที่ว่า "การที่วัฒนธรรมจะมีความเจริญงอกงามได้ ก็ต้องมีหลักในการเปลี่ยนแปลงคือ ต้องมีการเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อยอย่างสม่ำเสมอ แต่ในคราวเดียวกันต้องมีเสถียรภาพอยู่ด้วย"

ความสำคัญของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นสุข วัฒนธรรมมีความสำคัญต่อมนุษย์ สังคมและชาติ ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งเชิดหน้าชูตา เป็นศักดิ์ศรีและเอกลักษณ์ของชาติ ดังคำอุปมาอุปไมยที่ว่า (ธีราภรณ์ นาคพิน 2521: 34)

"ชาตินั้นเปรียบเสมือนร่างกาย วัฒนธรรมนั้นเปรียบเสมือนชีวิต
ชีวิตจำเป็นแก่ร่างกายฉันใด วัฒนธรรมก็จำเป็นแก่ชาตินั้น"

ชนิตา รัชพลเมือง (2525: 74) กล่าวถึงหน้าที่ของวัฒนธรรมในสังคมไว้ 3 ประการ ซึ่งทั้ง 3 ประการนี้ย่อมแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของวัฒนธรรมที่มีต่อสังคมและบุคคลนั่นเอง รายละเอียดดังกล่าว ได้แก่

1. เมื่อวัฒนธรรมกลายเป็นสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ ทำให้คนปรับตัวให้อยู่ได้ในสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ หมายถึง คนเรียนรู้ในการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมของสังคม

2. ทำให้ปัจเจกชนแต่ละคนมีแบบอย่างของพฤติกรรม กล่าวคือ มีการเรียนรู้พฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อเข้ากับกลุ่ม จะเห็นได้ว่าเมื่อเด็กเกิดมาใหม่ก็เริ่มเข้าสู่วัฒนธรรมเรียนรู้โดยธรรมชาติจากบุคคลรอบค่านและท่านุประสบการณ์ส่วนตัวของเด็ก ตลอดจนมรดกที่ได้รับทางชีววิทยา ทำให้เด็กนั้นมีบุคลิกภาพขึ้น

3. วัฒนธรรมทำให้เกิดเอกภาพและการอยู่รอดของสังคม หมายถึง

ก) วัฒนธรรมกำหนดค่านิยมบรรทัดฐาน (Norms or Ideal Pattern)

ของสังคม

ข) วัฒนธรรมมี Sanctions ทั้งในรูปการให้รางวัลและการลงโทษ

ค) วัฒนธรรมสร้างความรู้สึกเอกลักษณ์ของกลุ่ม (Create a

feeling of group identity) สังคมเกิดเอกภาพ เพราะคนในสังคมนั้นมีวัฒนธรรม ทำให้เกิดความรู้สึกร่วมกันว่ามีพันธะต่อกัน มีส่วนร่วมในสิ่งต่าง ๆ ร่วมกัน และเกิดความปรารถนาจะให้คนอื่นยอมรับ ดังนั้นคนจึงพยายามประพฤติปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม

นิพนธ์ สุขสวัสดิ์ (2520: 6) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมมีความสำคัญ คือ

1. เป็นเครื่องแสดงถึงความเป็นอยู่ ความเจริญและเชิดชูเกียรติของบุคคลและของชาติ ชาติใดไม่มีวัฒนธรรมเป็นของตัวเอง อาจได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยามได้

2. เป็นเครื่องแสดงถึงคุณลักษณะของประเทศชาติ และเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงอายุของชาติเอาไว้

3. เป็นเครื่องมือสำคัญในการกล่อมเกล่าให้ประพฤติปฏิบัติเป็นไปตามท่านองคคลองธรรม รักหม่อมคณะ ส่งเสริมความมั่นคงในด้านการกระทำและการดำรงอยู่ของชีวิต

ดังนั้น "การเลิกวัฒนธรรมของตัวเองจะเป็นไปค้ำยวิถีทางใดก็ตาม จะต้องเป็นการพยายามเลิกล้มทำลายชาติไปแน่นอน เพราะวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือแสดงถึงคุณลักษณะของชาติ หากวัฒนธรรมของชาติใดถูกแทรกซึมเปลี่ยนแปลงให้เหมือนกับวัฒนธรรมของชาติอื่น ก็อาจกล่าวได้ว่า ชาตินั้นถูกกลืนโดยวัฒนธรรม ในที่สุดก็จะไม่มีอะไรหลงเหลือแสดงความเป็นชาตินั้นเลย" (ม.จ.พูนพิศมัย ศิษกุล 2518: 3)

วัฒนธรรมไทย

วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิต เป็นลักษณะเฉพาะของคนในชาติและเป็นมรดกของ

สังคมที่คนในสังคมนั้น ๆ เรียนรู้ ถ่ายทอดกันมาโดยตลอด วัฒนธรรมไทยจึงจัดเป็นมรดกที่สำคัญของชาติไทย เป็นเครื่องหมายแห่งความภาคภูมิใจของคนไทยทั้งมวล ซึ่งบรรพบุรุษได้สร้างสรรค์และสืบทอดมาสู่คนรุ่นลูกรุ่นหลาน

ชาติไทยนับเป็นชนชาติที่เก่าแก่และมีแบบอย่างวัฒนธรรมของตนเองแต่ดั้งเดิม โดยมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ยืนยันไว้ว่า ก่อนที่ไทยจะรับเอาอารยธรรมของอินเดียและชาติอื่น ๆ นั้น ไทยมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง เช่น "การปลูกข้าวนาโคกโดยกักน้ำไว้ ความเชื่อในเรื่องภูติผีวิญญาณ การมีวัฒนธรรมพื้นบ้าน และการรู้จักใช้โลหะทำภาชนะและเครื่องใช้ต่าง ๆ" (ทรงพันธ์ วรรณมาศ 2525: 4) และถึงแม้ว่าชาติไทยจะไม่มีชื่อเสียงว่าเป็นต้นสายของวัฒนธรรมทางภาคตะวันออกของทวีป เช่น จีนและอินเดียก็ตาม แต่ชาติไทยก็มีประวัติความเป็นมาทางวัฒนธรรมทั้งด้านวัตถุธรรมและวัฒนธรรมทางจิตใจที่น่าสนใจมากที่สุด โดยเฉพาะด้านวัตถุธรรม ไทยเรามีสิ่งที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ไว้และเหลือตกทอดมา ซึ่งแสดงว่าเราเป็นชนชาติที่มีความเจริญทางวัตถุมาแล้วแต่โบราณกาลไม่แพ้ชาติอื่น ได้แก่ สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ปฏิมากรรม วรรณกรรม เป็นต้น ส่วนวัฒนธรรมทางจิตใจนั้น ไทยเรามีคุณธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวรรณคดีประจำชาติไทย เพราะคนไทยส่วนมากเป็นพุทธศาสนิกชน จึงยึดถือหลักธรรม คำสั่งสอนของพระพุทธองค์เป็นแนวทางปฏิบัติ คนไทยจึงเป็นคนใจบุญ มีความเมตตาปราณีต่อเพื่อนมนุษย์ที่ตกทุกข์ได้ยาก มีการรักใคร่กันฉันพี่น้อง ไม่เบียดเบียนกัน (วันทนา ไชยกิจ 2526: 25)

ที่มาของวัฒนธรรมไทย

อานนท์ อากาศิกรม (2515: 95) กล่าวว่า วัฒนธรรมของแต่ละสังคมมีผล และมีที่มาจากสิ่งแวดล้อม ค่านิยม และการแพร่กระจายวัฒนธรรม (Cultural Diffusion) สำหรับวัฒนธรรมไทยมีที่มาจากนี้ คือ

1. สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ประเทศไทยเป็นประเทศที่ตั้งอยู่ในที่ลุ่ม มีแม่น้ำหลายสาย และชีวิตประจำวันต่างก็ได้อาศัยประโยชน์จากแม่น้ำ เมื่อถึงปีต่างก็คิดว่าน่าจะแสดงความระลึกถึงพระคุณของน้ำหรือขอกภัยจากพระแม่คงคา (ที่เชื่อว่ามี) ถ้าได้ทำสิ่งที่ไม่ควรกับแม่น้ำ อันเป็นที่เกิดประเพณีลอยกระทง นอกจากนี้ยังมีประเพณีแข่งเรืออีก เป็นต้น

2. ระบบเกษตรกรรม ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นสังคมเกษตรกรรม (Agrarian Society) มีประชากรร้อยละ 80 ที่เป็นเกษตรกร ทำให้คนไทยส่วนใหญ่ผูกพันกับวิถีชีวิตเกษตรกรรม ซึ่งมีประเพณีต่าง ๆ เช่น การลงแขก ประเพณีขอฝน การเต็นกำรำเคียว ฯลฯ

3. ค่านิยมของคนไทย มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอย่างใกล้ชิด และค่านิยมได้กลายมาเป็นแกนของวัฒนธรรม เช่น ค่านิยมของคนไทยในส่วนที่รักความสงบ รักอิสรภาพและเสรีภาพ

4. การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion) ผู้ที่มีบทบาทในการก่อให้เกิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม เช่น นักท่องเที่ยว พ่อค้า ทหาร คนอพยพ หมอสอนศาสนา วัฒนธรรมของสังคมอื่นที่เผยแพร่เข้าไทย คือ

ก) ศาสนาพราหมณ์ โดยผ่านทางเขมร อินโดนีเซีย มาเลเซีย เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีอาบน้ำแต่งงาน อาบน้ำศพ พิธีปลงศพ

ข) พุทธศาสนา โดยเข้ามาทางจีน ผ่านพม่า ลังกา ศาสนาพุทธมีความผูกพันกับวิถีชีวิตของคนไทยอย่างลึกซึ้งนับตั้งแต่เกิดจนตาย ประเพณีอันเกิดจากความเชื่อตามศาสนา เช่น การก่อเจดีย์พระทราย ประเพณีทอดกฐิน ประเพณีบวชนาค นอกจากนี้ไม่ว่าจะทำพิธีใด ๆ จะเห็นได้ว่าจะมีพิธีทางศาสนาเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยทั้งสิ้น

ค) วัฒนธรรมตะวันตก วัฒนธรรมตะวันตกเกิดการแพร่กระจายได้ก็เนื่องด้วยความสะดวกรวดเร็วของการติดต่อสื่อสารทางคมนาคมและความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี โดยเฉพาะทางสื่อมวลชนต่าง ๆ ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมตะวันตกมีอิทธิพลสูงมาก เช่น เกิดการทักทายโดยการจับมือ (Shake Hand) การกีฬาและการแต่งกายต่าง ๆ

ลักษณะของวัฒนธรรมไทย

จากกำเนิดและความเป็นมาของวัฒนธรรมไทยดังกล่าวข้างต้นนั้น ทำให้วัฒนธรรมไทยมีเนื้อหาสาระและลักษณะที่เฉพาะตัว มีเอกลักษณ์และเหมาะสมกับสภาพของสังคมไทย จริญญา พรหมอยู่ (2522: 39) ได้แบ่งลักษณะของวัฒนธรรมไทยเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. ลักษณะโดยทั่วไป วัฒนธรรมไทยมีลักษณะที่เป็นการถ่ายทอดจากคน

รุ่นก่อนมาสู่คนรุ่นหลังด้วยการเรียนรู้ มิได้ถ่ายทอดกันในทางชีววิทยา เช่น เราเรียนรู้วิธีทำนาหว่านข้าวก็เพราะสังคมไทยเดิมของเรามีอยู่แล้ว และถ่ายทอดกันต่อลงมา เพื่อให้เป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตในสังคมไทย เพราะสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม ต่อมาเมื่อมนุษย์มีการคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ หรือปรับปรุงแก้ไขของเดิมให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ วัฒนธรรมไทยก็มีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปบ้าง เช่น สังคมไทยแต่ก่อนมีความคิดเห็นว่า ผู้หญิงควรทำงานในบ้าน ผู้ชายควรทำงานนอกบ้าน แต่ปัจจุบันหญิงทำงานเคียงบ่าเคียงไหล่กับชายมากขึ้น เป็นต้น

2. ลักษณะที่แสดงออกถึงความเจริญงอกงามต่าง ๆ ได้แก่ ความเจริญทางวัตถุ หมายถึง การกินที่อยู่ดี คือ คนไทยเห็นความสำคัญในการกินที่อยู่ดีมาเป็นเวลานาน เพราะประเทศไทยเป็นเมืองอู่อาน้ำ มีอาหารอุดมสมบูรณ์ให้คนไทยได้บริโภคครบทั้งห้าหมู่ ความเจริญด้านจิตใจ หมายถึง การที่สังคมไทยได้พยายามอบรมลูกหลานให้มีความเมตตากรุณา มีความซื่อสัตย์ ไม่เห็นแก่ตัว เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีลักษณะที่แสดงถึงความ เป็นระเบียบเรียบร้อยในการแต่งกาย จรรยา มารยาทในการพูด รู้จักอ่อนน้อมกับผู้ใหญ่ มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการปฏิบัติตน อันเป็นทางนำมาซึ่งเกียรติของชาติไทย เช่น เคารพธงชาติ ประมุขของประเทศและสัญลักษณ์ซึ่งใช้แทนพระองค์ มีความสามัคคีกลมเกลียวเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ทำตนเป็นคนมีศาสนา ศึกษารักษาระเบียบประเพณีทางศาสนา คือ ร่วมพิธีทางศาสนาตามควรแก่โอกาส เช่น การทำบุญตักบาตร และพยายามปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

ส่วนอานนท์ อภาภิรม (2515: 113) ได้กล่าวถึงลักษณะของวัฒนธรรมไทยไว้ว่า วัฒนธรรมไทยมีเอกลักษณ์ของตน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นประเภทได้ ดังนี้

1. การทำบุญและการประกอบกรุศล คนไทยส่วนใหญ่มีความเชื่อในกฎแห่งกรรม คนไทยจึงนิยมทำบุญและประกอบกรุศลอยู่โดยทั่วไป เช่น การทำบุญตักบาตร การช่วยเหลือคนยากจนหรือทุพพลภาพ

2. ความเป็นไท ประกาศไม่ยกตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศใดเลย ดังนั้นความเป็นไทจึงเป็นรากฐานอันมั่นคงของวัฒนธรรมไทย กล่าวคือ คนไทยมีสิทธิและเสรีภาพอย่างกว้างขวางในการเลือกแบบการดำเนินชีวิต

3. ความสนุกสนาน เนื่องจากความเป็นไท การดำเนินชีวิตของคนไทยจึงเป็นไปอย่างเสรี อีกทั้งความอุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร คนไทยจึงไม่

เคื่อคร่อนใจในการทำมาหากิน มีชีวิตอยู่ด้วยความเบิกบานสำราญใจ

4. พิธีกรรม คนไทยมักจัดงานพิธีเพื่อแสดงออกถึงความมีหน้ามีตา เช่น พิธีฉลองวันแต่งงาน งานเผาศพ เป็นต้น และยังมีพิธีซึ่งแสดงออกในเรื่องของความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์และกระบวนการที่มีระเบียบระบบอีกด้วย

นอกจากนี้ แปก สุนธิรักษ์ (ม.ป.ป.: 52) ใ้กล่าวถึงวัฒนธรรมหลักประจำชาติไทยที่เป็นจุดรวมแห่งจิตใจของคนไทย เป็นสัญลักษณ์ของชาติไทยและจะต้องส่งเสริมให้ดำรงอยู่คู่กับชาติไทยไว้ ใ้แก่

1. พระพุทธศาสนา	6. จรรยา มารยาทแบบไทย
2. พระมหากษัตริย์	7. จิตใจแบบไทย
3. อักษรไทย	8. ศิลปกรรมไทย
4. ภาษาไทย	9. สถาปัตยกรรมไทย
5. ประเพณีไทย	10. วรรณคดีไทย

การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทย

ความเจริญก้าวหน้าและความเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ย่อมส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมไทยเป็นอย่างยิ่ง อุดลย์ ตันประยูร (2520: 19) ใ้กล่าวถึงแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไทยว่า มีสาเหตุมาจาก

1. วัตถุนิยม กล่าวใ้ได้ว่าในสมัยก่อนนั้นคนไทยส่วนใหญ่มีชีวิตความเป็นอยู่แบบง่าย ๆ ตามครรลองชีวิตในระบบงานเกษตร เครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพก็มีลักษณะง่าย ๆ ต่อมาเมื่อความเจริญของอุตสาหกรรมขยายตัวขึ้น ผลกระทบทางอุตสาหกรรมใ้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตของคนไทยมากขึ้นโดยลำดับ คนไทยในปัจจุบันมีวัตถุอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้นมากมาย นับตั้งแต่วิทยุไปจนถึงรถยนต์

2. การนิยมวัฒนธรรมตะวันตกใ้รับการปฏิบัติอย่างแข็งขันในหมู่วัยรุ่น อันเป็นประชากรส่วนใหญ่ของสังคมไทย ฉะนั้นวัยรุ่นจึงมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมไทยอย่างมาก

3. การใช้หลักวัฒนธรรมสากล ปัจจุบันวัฒนธรรมของสังคมต่าง ๆ ใ้เผยแพร่ผสมผสานกันมากขึ้น ทำให้เกิดแบบของวัฒนธรรมอันมีหลักสากลใ้คือ มีการ

ปฏิบัติโดยทั่วไปหรือที่เรียกว่า "วัฒนธรรมสากล" เช่น นิยมถือเอาวันที่ 1 มกราคม
ของปีเป็นวันเริ่มต้นปีใหม่หรือศักราชใหม่ เป็นต้น

อานนท์ อาภาภิรม (2515: 121) กล่าวว่า วัฒนธรรมไทยต้องเปลี่ยนไป
เพราะอิทธิพลของปัจจัยต่อไปนี้ คือ

1. การเปลี่ยนแปลงของค่านิยม ค่านิยมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ใน
สมัยก่อนนั้นคนไทยมีค่านิยมในการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็น
อย่างดี แต่ในปัจจุบันการต่อสู้แข่งขันเพื่อการอยู่รอดในสังคมมีมากขึ้น คนส่วนใหญ่
ต้องคิดถึงตัวเองก่อน ค่านิยมในเรื่องความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ก็หมดไป

2. การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทางสังคม สังคมมีไคอยู่หนึ่ง มีการ
เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เช่น กรุงเทพฯ ฯ เกษอุตสาหกรรมไปด้วยล่าคลอง ครั้นคนในกรุงเทพฯ
เพิ่มมากขึ้น มีการสร้างตึก ศูนย์การค้า สถานที่สำคัญต่าง ๆ ความจำเป็นในการใช้
ยวดยานมีมากขึ้น เป็นผลให้ยานยนต์มีจำนวนเพิ่มขึ้นจึงต้องถมคลอง เช่นนี้เป็นต้น

3. ความรู้สมัยใหม่ วัฒนธรรมหรือประเพณีไทยบางอย่างมีลักษณะแสดง
ออกถึงความยึดมั่นโดยปราศจากเหตุผลในทางวิทยาศาสตร์ เช่น ประเพณีแห่นางแมว
คนไทยเชื่อว่า แมวเป็นตัวการนำความแห้งแล้งมาให้จึงควรถูกล้างน้ำให้แมวเปียก แมว
ก็จะหายจากความแห้งแล้ง ฝนก็จะตกลงมา ครั้นปัจจุบันคนไทยมีความรู้เรื่อง
ฝนดีแล้ว ประเพณีแห่นางแมวจึงเสื่อมคลายความนิยมไป

4. การนำเครื่องจักรกลมาใช้ สมัยก่อนเครื่องมือเครื่องใช้ในการเกษตร
ของคนไทยเป็นเครื่องมือที่ใช้แรงงานคนและสัตว์ ในปัจจุบันนี้มีการประดิษฐ์เครื่อง
จักรกลทันสมัย จึงได้หันมานิยมใช้เครื่องจักรแทน

5. สถานะทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรมหรือประเพณีบางอย่างของไทยจำเป็นต้อง
ต้องใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนไม่น้อย เช่น การบวชนาค แต่ปัจจุบันการทำมาหากินฝืดเคือง
ขึ้น พิธีการต่าง ๆ จึงต้องลดลง

6. อิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตก ปัจจุบันนี้วัฒนธรรมตะวันตกเข้ามามีบทบาท
สำคัญในวิถีชีวิตของคนไทยอย่างมาก เช่น การแต่งกาย การกีฬาและการดนตรี
 เป็นต้น ทำให้การปฏิบัติวัฒนธรรมไทยกลายเป็นความเคร่งครัดลดลง

สาเหตุที่ทำให้วัฒนธรรมไทยเสื่อม

ภัยเหตุที่วัฒนธรรมไทยเป็นลักษณะเฉพาะของคนชาติไทย ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ ทัศนคติ สำนึกดีและความมั่นคงของชาติ ดังนั้นวัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องที่ทุกคนในชาติ ควรให้ความร่วมมือทำนุบำรุงรักษา แต่ปรากฏว่าปัจจุบันนี้วัฒนธรรมไทยกำลังถูกละเลย และเสื่อมลงอย่างน่าเสียดาย ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลต่อไปนี้คือ (นฤทธิ ศรีวรรณ 2526: 26)

1. ประชาชนจำนวนไม่น้อยมักขาดความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีพฤติกรรมบางอย่างแสดงให้เห็นว่า จะทำการมุ่งประโยชน์เป็นใหญ่ มีใจร่ำรวยถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่บุคคลอื่นและประเทศชาติของตน เช่น กรณีมีข่าวทุจริตในวงการต่าง ๆ เป็นต้น
2. อิทธิพลทางความคิดและความประพฤติที่ไม่เหมาะสมจากต่างประเทศ หลังไหลเข้ามาในประเทศไทยในระยะเวลาอันรวดเร็ว คนไทยทั้งเด็กและผู้ใหญ่ได้รับเอาไว้เป็นแบบอย่างยึดถือปฏิบัติ โดยมีใ้ปรับปรุงให้เหมาะสมกับชีวิตและสภาพของบ้านเมือง เช่น การหลงไหลคลั่งไคล้ในการดนตรีและการเต้นรำที่ร่าเริงแรง ขาดความเคารพต่อผู้อาวุโสและครูอาจารย์ เป็นต้น
3. คนจำนวนมากหลงไหลในการเลี้ยงโชคและการพนัน ไม่คิดประกอบอาชีพให้เกิดผลผลิต ทำงานต่าง ๆ มุ่งหวังให้ได้เงินมารวดเร็ว ใ้มากและใ้ได้ง่ายโดยวิธีหลบเลี่ยง กดโกง หลอกลวง ทำให้ฐานะเศรษฐกิจของชาติตกต่ำลง
4. คนบางพวกเกิดความฟุ้งเพื่อเห่อเหิม สู้ร่ำรวยในการครองชีพ ขาดความนิยมไทย เช่น การแต่งกายแบบต่างประเทศที่ไม่เหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย นิยมใช้ของที่ทำในต่างประเทศ รับประทานอาหารฟุ่มเฟือยในภัตตาคารหรูหรา มีดนตรีบรรเลง ทำให้รายใ้ไม่พอกับรายจ่าย จนมีข่าวทุจริตในวงการต่าง ๆ
5. วัฒนธรรมอันดีงามของไทยที่นิยมปฏิบัติกันมา ก็ถูกเด็กวัยรุ่นหรือคนหนุ่มสาวยุคปัจจุบันนี้กล่าวว่า กร่ำกริ ไม่ทันสมัย เพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์และขาดผู้ชักนำปลูกฝังในทางที่ถูก เช่น ออกเสียงภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาของตนเองไม่ชัด ไม่ถูกต้อง ทำความเคารพแบบไทยไม่ถูกต้อง ไม่รู้จักประเพณีไทยดีพอ ขาดความรู้เกี่ยวกับเมืองไทย ไม่รู้จักศาสนาประจำชาติของไทย ทำให้ขาดลักษณะความเป็นคนไทย

นอกจากนี้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (ม.ป.ป.: 1) ได้กล่าวว่า เหตุที่
เกิดความสับสนด้านวัฒนธรรมในเมืองไทยนั้นมีอยู่หลายประการ คือ

1. เรายอมรับวัฒนธรรมต่างประเทศเข้ามาโดยเจตนา เพื่อเหตุผลบางอย่าง
2. เราปล่อยให้วัฒนธรรมต่างประเทศเข้ามามีอิทธิพลเหนือตัวเรา และเหนือวัฒนธรรมของเรา โดยที่เราไม่ได้ตั้งใจ ไม่ได้เจตนา ไม่ได้รู้ตัว
3. วัฒนธรรมของไทยได้ถูกทอดทิ้งและไม่ได้รับความสนใจมานาน และไม่มีใครศึกษาให้รู้ถึงต้นเหตุหรือรากเง่า จนเป็นเหตุให้วัฒนธรรมไทยบางอย่างได้สาบสูญไปแล้ว
4. คนไทยเราเองก็ไม่ได้สนใจวัฒนธรรมของไทยด้วยความเห็นคุณค่าเห็นงามหรือด้วยความรู้อย่างซาบซึ้งในวัฒนธรรม แต่มองวัฒนธรรมในทัศนะของชาตินิยม คือต้องการจะรักษา ถ้ายทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรมไทย เพราะความรู้สึกว่าเป็นของไทยเท่านั้น สักว่าอะไรเป็นของไทยก็ต้องรักษาไว้ จะต้องสืบทอดกันต่อไป โดยที่ไม่ได้พิจารณาถึงความเหมาะสมลึกลับซึ่ง ความประณีตงดงามของวัฒนธรรมนั้นแต่อย่างใด ทั้งสิ้น ซึ่งในที่สุดก็รักษาเอาไว้ไม่ได้

ความสำคัญของวัฒนธรรมไทย

วัฒนธรรมของชาติใด สังคมใดก็ตามย่อมแสดงถึงเอกลักษณ์ ศักดิ์ศรี ความมั่นคง ความเจริญก้าวหน้าของคนในชาตินั้น ๆ เพราะวัฒนธรรมมีส่วนช่วยในการพัฒนาจิตใจคน พัฒนาสังคมและพัฒนาประเทศชาติ คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ 2525: 6) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมต่อการพัฒนาชาติบ้านเมืองว่า มีอยู่ด้วยกัน 3 ประการ คือ

1. วัฒนธรรมสร้างความมั่นคงให้กับประเทศชาติ ทำให้คนในชาติเกิดความภาคภูมิใจในลักษณะเฉพาะของคน เช่น ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี มีความรักและหวงแหนในฐานะมรดกของชาติ ก่อให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นำไปสู่ความมั่นคงของชาติ

2. วัฒนธรรมช่วยพัฒนาจิตใจของประชาชนและมีส่วนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และประเทศชาติ รากฐานของวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย

ประเพณีที่ ปฏิบัติดี ย่อมมีส่วนให้เกิดการพัฒนาทางจิตใจ มีความเอื้อเอื้อเพื่อแผ่
สามัคคีกลมเกลียว ช่วยเหลือกันในสังคม เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและชาติบ้านเมือง
ในที่สุด

3. วัฒนธรรมสร้างสันติสุขในการอยู่ร่วมกันระหว่างคนในชาติและระหว่าง
ประเทศ วัฒนธรรมของคนกลุ่มต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศมีหลักการและสาระไป
ในทิศทางเดียวกันคือ เพื่อความดี ความงาม ความเจริญก้าวหน้าและความสุขในการ
ดำเนินชีวิต จะแตกต่างกันก็แต่ในเรื่องของกิจกรรมและรายละเอียดเท่านั้น การ
ศึกษาให้เข้าใจสาระแก่นแท้ของวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน จะทำให้เกิดความเข้าใจ
อันดีต่อกันและประสานสัมพันธ์สาระอันเป็นประโยชน์แห่งความดีนั้นร่วมกันได้

ในนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
2525: 2) ใ้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมไทยว่า วัฒนธรรมไทยเป็นเอกลักษณ์
ของความเป็นชาติไทย เป็นรากฐานของการสร้างสรรค์ความสามัคคีและความมั่นคง
ของชาติ เป็นสิ่งที่แสดงถึงศักดิ์ศรี เกียรติภูมิและความภาคภูมิใจร่วมกันของคนไทย
เป็นปัจจัยให้คนในชาติใ้ประพฤติปฏิบัติในทางที่เที่ยง มีคุณธรรมเพื่อพัฒนาตนเอง
พัฒนาสังคมและประเทศชาติ

การส่งเสริม การถ่ายทอด ทำนุบำรุงรักษาวัฒนธรรมไทย

โดยเหตุที่วัฒนธรรมไทยมีความสำคัญต่อคนไทยและประเทศไทยเป็นอย่างมาก
ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการถ่ายทอด ทำนุบำรุงรักษาวัฒนธรรมไทย
อย่างกว้างขวางและจริงจัง ทั้งนี้เพราะ

การสืบทอดวัฒนธรรมไม่เหมือนกับการสืบทอดมรดกที่เป็นวัตถุ อันใ้แก่
การรักษาของเก่าไว้ไม่ให้เปลี่ยนแปลงเหมือนอย่างเขาพิพิธภัณฑ แต่การ
รักษาสืบทอดวัฒนธรรมนั้น คนในสังคมต้องยอมรับความจริงข้อหนึ่งว่า
วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มักมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ วัฒนธรรมบางอย่างที่ไม่
สามารถปรับให้เข้ากับชีวิตของคนในสังคมใ้ก็สูญไป ฉะนั้นในการรักษา
สืบทอดวัฒนธรรมจึงควรจะต้องพิจารณาวัฒนธรรมที่สามารถปรับให้เข้ากับ
สังคมอย่างไทย ๆ ได้ (ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช 2525: 48)

นิพนธ์ สุขสวัสดิ์ (2520: 4) ใ้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริม
วัฒนธรรมว่า ควรจะปฏิบัติดังนี้ คือ

1. ส่งเสริมทางจิตใจ คือ เพ่งเล็งถึงปัญหาทางจิตใจที่เกี่ยวข้องกับ กติธรรม เนติธรรม วัตถุประสงค์ หรือสัทธิธรรม
2. ส่งเสริมทางศิลปกรรม คือ ทำศิลปกรรมให้มีความเจริญก้าวหน้า โดยให้มีความหมายและความเจริญในทาง กติธรรม เนติธรรม วัตถุประสงค์ และสัทธิธรรม
3. ส่งเสริมทางวรรณกรรม คือ การทำวรรณกรรมให้สูงค่าทั้งในค่าน ความไพเราะกินใจและให้ประโยชน์
4. ส่งเสริมทางระเบียบประเพณี คือ ทำระเบียบประเพณีประจำชาติให้มีความหมายในทางดีงาม

ทางรัฐบาลได้กำหนดนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติขึ้น เพื่อเป็นหลักให้หน่วยงานของรัฐและเอกชน รวมทั้งประชาชนได้ร่วมกันรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งชาติอย่างมีเป้าหมายตรงกันและประสานสอดคล้องต่อกัน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ 2524: 2)

1. ส่งเสริมการบำรุงรักษาวัฒนธรรมไทยทุกด้านให้เจริญด้วยการศึกษากันคว่ำวิจัย ฟื้นฟูและพัฒนาวัฒนธรรมไทย ให้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสำหรับการแก้ปัญหาการดำเนินชีวิต การพัฒนาประเทศด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและการป้องกันประเทศ ป้องกันการทำลายวัฒนธรรมและศาสนาและการทำนุบำรุงศาสนาให้บริสุทธิ์ เพื่อเป็นหลักในการพัฒนาจิตใจประชาชน

2. เผยแพร่วัฒนธรรมไทยทุกด้านนำไปสู่ประชาชน ถึงขั้นปฏิบัติให้แพร่หลายยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมที่มีต่อเอกลักษณ์ ศักดิ์ศรี ความสามัคคี ความมั่นคงของชาติ ตลอดจนเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ

3. ส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านและวัฒนธรรมของกลุ่มชนในท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจ เห็นคุณค่าและยอมรับวัฒนธรรมของท้องถิ่นซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุขในชาติและมีความรักหวงแหนวัฒนธรรมไทยยิ่งขึ้น

4. สนับสนุน ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับต่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจดีระหว่างชาติ รวมทั้งรู้จักเลือกสรรวัฒนธรรมของต่างชาติที่เผยแพร่เข้ามาในประเทศไทยหรือผลจากการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม โดยนำมา

กลั่นกรอง ปรับปรุงคัดแปลงให้เหมาะสมกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยและความ
มั่นคงปลอดภัยของชาติ

5. สนับสนุน ส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐและของเอกชนที่ดำเนินงานด้าน
วัฒนธรรมได้ประสานงานกันอย่างใกล้ชิด โดยการระดมสรรพกำลังทั้งจากภาครัฐบาล
และภาคเอกชนเพื่อรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมให้มั่นคง เป็นพื้นฐานของการดำเนิน
ชีวิตของประชาชน ตลอดจนร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม เพื่อให้วัฒนธรรม
มีบทบาทสนับสนุนการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตามการจะสืบทอดและเสริมสร้าง ทำนุบำรุงรักษาวัฒนธรรมไทย
ได้นั้น จำนงค์ ทองประเสริฐ (ม.ป.ป.: 34) ได้เสนอแนะหลัก 3 ประการไว้ว่า

1. เราต้องสอนให้เด็กเห็นความสำคัญของศิลปะหรือวัฒนธรรมเสียก่อนว่า
ศิลปะวัฒนธรรมเหล่านั้นมีความสำคัญต่อชีวิต ต่อประเทศชาติอย่างไร ต้องชี้ให้เห็น
ปรัชญาแห่งวัฒนธรรมหรือศิลปะ ซึ่งจะทำให้เขามีความเข้าใจ มีความรักศิลปะวัฒนธรรม
มากขึ้น
2. เราต้องชี้ให้เขาทราบว่า เราสืบทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรมไปทำไม
3. เราจะสืบทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรมอย่างไร วิธีสืบทอดและเสริมสร้าง
วัฒนธรรมนั้น เราต้องรู้ก่อนว่าวัฒนธรรมคืออะไร อะไรเป็นพื้นฐานของวัฒนธรรม เรา
จะสืบทอดและเสริมสร้างอย่างไร การสืบทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรมนั้นทำเฉพาะ
ในโรงเรียนไม่พอ จะต้องมีส่วนแวดล้อมต่าง ๆ อีกมากมาย ให้มีประสบการณ์ด้วยตนเอง
ถ้าเรามีประสบการณ์เพียงพอ ได้สัมผัส ได้แตะต้องด้วยตนเองแล้วจะทำให้เราเข้าใจ
ทราบซึ่งในสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ดียิ่งขึ้น

การศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรม

เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นเรื่องบ่งบอกถึงความเจริญงอกงามของชาติและ
การที่เรายังคงดำรงความเป็นชาติอยู่ได้ครบเท่าทุกวันนี้ ก็เพราะเรารักษาวัฒนธรรม
ของคนรุ่นเก่าให้แก่คนรุ่นใหม่สืบทอดเนื่องกันมา ขณะเดียวกันเราก็ปรับปรุง ทำนุบำรุง
รักษาวัฒนธรรมของเราให้ประสานสัมพันธ์กับวัฒนธรรมใหม่ เพื่อความเหมาะสมกับ
สภาพของสังคมยุคใหม่ และเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของวัฒนธรรมอันดีงามอื่น ๆ ต่อไป

ในการทำนุบำรุงรักษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยนั้น การศึกษาจัดเป็นวิธีการ

และเครื่องมือที่ดีและเหมาะสมที่สุด ทั้งนี้เพราะการศึกษานอกจากจะนำมาซึ่งการ
ประคิษฐ์คิดค้นวัฒนธรรมใหม่ ๆ แล้ว ยังเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดและให้ความรู้
ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมแก่คนในสังคมใ้่อีกด้วย

ชนิตา รัชพลเมือง (2525: 75) กล่าวไว้ว่า "การถ่ายทอดวัฒนธรรมนี้
ระบบการศึกษาทั้งในและนอกโรงเรียนทำหน้าที่ได้ดีที่สุด วัตถุประสงค์ของการศึกษา
ก็คือ การทำให้นักเรียนเข้าใจสังคมและโครงสร้าง รวมทั้งความสัมพันธ์ต่าง ๆ ใน
สังคม การศึกษาจะต้องไม่เพียงแต่จะต้องถ่ายทอดและบำรุงรักษาวัฒนธรรมในอดีต
เท่านั้น แต่จะต้องสร้างให้สมาชิกตระหนักถึงปัจจุบันและอนาคต นั่นก็คือ การศึกษา
เป็นตัวการที่จะสร้างวัฒนธรรมใหม่ ๆ ได้" นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึง หน้าที่ของโรงเรียน
ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่มีหน้าที่ต่อสังคม ดังต่อไปนี้

1. มีหน้าที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมจากชนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งในอดีตเป็น
หน้าที่ของสถาบันครอบครัวและศาสนา โรงเรียน (สถาบันการศึกษา) ถ่ายทอด
วัฒนธรรมได้โดยทางการจัดหลักสูตรและเนื้อหาวิชา ตลอดจนกระบวนการเรียนการ
สอน เช่น วิชาศีลธรรม จริยศึกษา และการสอดแทรกค่านิยม ทศนคติ ความเชื่อ
อันพึงประสงค์สู่ผู้เรียน

2. มีหน้าที่ปรับปรุง คัดแปลงแก้ไขวัฒนธรรมของชนรุ่นก่อนให้เหมาะสมกับ
สภาพหรือโครงสร้างสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และในทางกลับกันทำหน้าที่ปรับปรุง
คัดแปลงแก้ไขสมาชิกของสังคมให้เหมาะสมกับสภาพจริงของสังคม โรงเรียนกระทำ
ได้โดยการคัดแปลงโปรแกรมการเรียนการสอนและหลักสูตรให้สอดคล้องกับสังคม
พร้อมกับปรับปรุงพฤติกรรมของผู้เรียนให้ตรงกับความต้องการของสังคม โรงเรียน
จะทำได้ดีเพราะโรงเรียนเป็นสังคมกลุ่มย่อยกลุ่มหนึ่ง ถ้าทำให้มีสภาพใกล้เคียงกับ
สังคมจริง จะทำให้นักเรียนมีโอกาสฝึกและเตรียมพร้อมที่จะดำรงชีวิตในสังคม

3. มีหน้าที่เสริมสร้างวัฒนธรรมใหม่ เพราะเหตุที่วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลง
และเกิดใหม่ได้ตลอดเวลาและโอกาสในสังคม อีกนัยหนึ่งโรงเรียนมีอิทธิพลต่อการ
เปลี่ยนแปลงสังคมให้มีรูปแบบใหม่และสร้างสมาชิกรุ่นใหม่ให้เหมาะสมกับรูปแบบนั้นๆ

คำกล่าวข้างต้นย่อมชี้ชัดว่า การศึกษาและสถาบันการศึกษามีบทบาทและ
หน้าที่ที่สำคัญยิ่งต่อวัฒนธรรมและการทำนุบำรุงรักษา ถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยเป็น

อย่างมาก

สถาบันอุดมศึกษา

ทบวงมหาวิทยาลัย (2525: 8) ได้ตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมที่มีต่อบ้านเมืองและบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาที่ควรจะมีส่วนในการถ่ายทอด เสริมสร้างและทำนุบำรุงวัฒนธรรมของชาติ จึงได้กำหนดภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาที่สถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนจะต้องยึดถือปฏิบัติตาม ได้แก่

1. การผลิตบัณฑิต
2. การวิจัย
3. การบริการทางวิชาการแก่สังคม
4. การทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมของชาติ

ด้วยเหตุที่สถาบันอุดมศึกษาเป็นสถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษาให้แก่คนในวัยที่จะเป็นผู้ใหญ่หรือเป็นวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่กำลังก้าวไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ วุฒิภาวะ (Maturity) ต่าง ๆ กำลังพัฒนาไปสู่จุดสูงสุด เป็นวัยที่กำลังรับสิ่งใหม่ ๆ ในชีวิต โดยเฉพาะเรื่องเจตคติและค่านิยม เป็นช่วงที่มีความละเอียดอ่อนของอารมณ์ ซึ่งเป็นอารมณ์ที่ผูกพันกับบุคคลหรือวัตถุ เช่น มีความรักชาติ มีความศรัทธาในศาสนา มีความจงรักภักดีในพระมหากษัตริย์ เป็นต้น (นวลละออ สุภาพล 2528: 61) การให้เด็กในวัยนี้หรือผู้ที่ศึกษาในระดับอุดมศึกษานี้ซึ่งเป็นกำลังของชาติบ้านเมือง เป็นความหวังที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดและบำรุงรักษาวินัยวัฒนธรรมและประเทศชาติต่อไป ได้เห็นคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรม โดยให้ความรู้และเจตคติที่ดี เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจและชื่นชมในมรดกอันล้ำค่าของชาติ จึงเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างหนึ่งนอกเหนือจากการเรียนการสอนวิชาการด้านอื่น ๆ

สถาบันอุดมศึกษา เอกชน

การจัดการศึกษาอย่างกว้างขวางทั่วถึงและเป็นธรรมทั้งในค่านิยมและคุณภาพ เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรในด้านการเงินและด้านอื่นอย่างมหาศาล ซึ่งรัฐไม่อาจดำเนินการได้โดยลำพัง การหาทางระดมทุนและทรัพยากรจากต่าง ๆ จึงเข้ามาสู่ดุลยพินิจของรัฐ ด้วยเหตุนี้ เอกชนจึงเข้ามามีบทบาทในการช่วยแบ่งเบาภาระในการจัดการศึกษาของชาติ โดยมีหลักการ

เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพและปริมาณของการบริการทางการศึกษา และเพื่อให้ทุกฝ่ายที่สนใจ ที่สามารถและมีกุศลเจตนาในอันที่จะช่วยจัดการศึกษาของชาติ ได้มีส่วนร่วมด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ม.ป.ป.: บทคัดย่อ)

การศึกษาของชาติเกี่ยวข้องกับเอกชนครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2391 โดยมีชื่อเรียกว่า "โรงเรียนเซนต์จอร์จ" เปิดทำการสอนตามแบบอย่างโรงเรียนหลวงและในปี พ.ศ. 2448 ได้ออกระเบียบว่าด้วยการที่เอกชนจะจัดการศึกษาได้จะต้องขออนุญาตจัดตั้งและอยู่ในความดูแลของรัฐเรียกว่า "โรงเรียนราษฎร์"

ในปี พ.ศ. 2461 รัฐได้ออกกฎหมายคุ้มครองและควบคุมโรงเรียนราษฎร์ และมีการแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของประเทศตลอดมา จนในปัจจุบันนี้มีพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2518

ปี พ.ศ. 2476 โรงเรียนราษฎร์อยู่ในความรับผิดชอบของแผนกโรงเรียนราษฎร์ กองสามัญศึกษา กรมศึกษาธิการ ต่อมาได้ขยายเป็นกองโรงเรียนราษฎร์ในกรมวิสามัญศึกษา และในปี พ.ศ. 2515 ได้อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ม.ป.ป.: 1)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2508 ได้มีการเคลื่อนไหวที่สำคัญทางด้านการจัดการศึกษา จนเป็นเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดวิทยาลัยเอกชนหรือสถาบันอุดมศึกษาเอกชนขึ้น เพราะก่อนหน้านั้นเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและระดับอาชีวศึกษาเท่านั้น ในปีนี้เอกชนได้แสดงความต้องการที่จะขยายโรงเรียนราษฎร์ประเภทอาชีวศึกษาให้มีโอกาสสอนสูงกว่าระดับมัธยมศึกษา คือ ในระดับอุดมศึกษา สาเหตุที่ทำให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศ พอสรุปได้ดังนี้ คือ

1. สถาบันอุดมศึกษาซึ่งรัฐจัดแต่เพียงผู้เดียวมาโดยตลอดนั้น ไม่อาจสนองความต้องการของผู้เรียนต่อโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึง

2. ผลจากปัญหาแรกทำให้มีการส่งบุตรหลานไปเรียนต่อต่างประเทศเป็นจำนวนไม่น้อย โดยเฉพาะผู้ที่มิฐานะดี ซึ่งเป็นผลให้ต้องส่งเงินตราออกนอกประเทศเพื่อสนับสนุนการศึกษาของบุคคลเหล่านั้น พบว่า เงินในส่วนที่ส่งผ่าน ก.พ. นั้นใช้เงิน

ถึง 120 ล้านบาท (ทบวงมหาวิทยาลัย 2518: 97)

จากสาเหตุดังกล่าวรัฐจึงได้มีการพิจารณาให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการอุดมศึกษาของประเทศอย่างจริงจัง

ประวัติความเป็นมาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้น ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2503 ไม่ได้ระบุให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาด้วย ดังนั้นการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาจึงเป็นหน้าที่ของรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว อย่างไรก็ตามเนื่องจากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐนั้นมีขีดจำกัดในการรับนักศึกษาเข้าศึกษาต่อ ดังจะเห็นได้ว่าในแต่ละปีการศึกษานั้นจำนวนนักศึกษาที่มีโอกาสเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐมีน้อยมาก ถึงแม้ว่ารัฐบาลพยายามขยายการรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพิ่มขึ้นแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่สามารถสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างเพียงพอ ดังนั้นเพื่อเป็นการสกัดกั้นการไปศึกษาต่อในต่างประเทศซึ่งทำให้สูญเสียเงินตราเป็นจำนวนมาก จึงได้มีการเสนอปัญหาการไม่มีที่ศึกษาต่อของนักเรียนที่สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2508 และคณะรัฐมนตรีได้ลงมติรับหลักการในการเปิดโอกาสให้เอกชนจัดตั้งสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาขึ้น โดยดำเนินการสอนในระดับไม่เกิน 3 ปีแรกของมหาวิทยาลัยของรัฐ ซึ่งจะต้องอยู่ในความควบคุมของกระทรวงศึกษาธิการแบบโรงเรียนราษฎร์ และให้กระทรวงศึกษาธิการเสนอความเห็นในเรื่องรายละเอียดต่าง ๆ ต่อมาเมื่อวันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2508 คณะรัฐมนตรีได้ลงมติให้สภาการศึกษาแห่งชาติดำเนินการแก้ไข วางระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ รวมทั้งปรับปรุงพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องและให้รับนำส่งเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา สำหรับอำนาจหน้าที่การควบคุมดำเนินการในเรื่องนี้ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการ ด้วยเหตุนี้สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติและกรมวิสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้จัดตั้งคณะกรรมการบริหารของสภาการศึกษาแห่งชาติพิจารณาอีกวาระหนึ่ง ก่อนที่จะนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา คณะกรรมการบริหารสภาการศึกษาแห่งชาติได้พิจารณาเรื่องนี้โดยละเอียดแล้ว จึงลงมติให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติการดำเนินการในสาระสำคัญต่อไปนี้ คือ

1. ให้สภาการศึกษาแห่งชาติดำเนินการแก้ไขแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับ พ.ศ. 2503 โดยจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ รวมทั้งแก้ไขข้อความอื่น ๆ ในแผนการศึกษาแห่งชาติให้สอดคล้องกับความเป็นจริงในปัจจุบันยิ่งขึ้น

2. ให้สภาการศึกษาแห่งชาติดำเนินการร่างพระราชบัญญัติวิทยาลัย เอกชน ขึ้นใหม่แทนการปรับปรุงพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องตามที่คณะรัฐมนตรีได้ลงมติแล้ว

หลักการสำคัญที่คณะกรรมการบริหารสภาการศึกษาแห่งชาติเห็นควรให้ บรรลุไว้ในพระราชบัญญัติวิทยาลัยเอกชน นอกเหนือไปจากข้อบังคับในการดำเนินงาน ของสถานศึกษาทั่วไปคือ

2.1 วัตถุประสงค์

วิทยาลัยเอกชนจะต้องมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสถาบันการศึกษา ไว้ชัดเจน อันมีลักษณะสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาประเทศและมีวัตถุประสงค์ เพื่อช่วยรัฐจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาโดยไม่มุ่งหวังผลประโยชน์จากนักศึกษา ทำนองการค้า เงินทุนและรายได้ของวิทยาลัยจะต้องได้รับการจัดสรรตามส่วนที่เหมาะสม ในการรักษาและปรับปรุงมาตรฐานการศึกษาตามเกณฑ์ที่สภาการศึกษาแห่งชาติได้ วางไว้ ตลอดจนการขยายการศึกษาตามโครงการที่วิทยาลัยได้วางไว้โดยลำดับด้วย

2.2 ฐานะของวิทยาลัยเอกชน

วิทยาลัยเอกชนจะต้องมีฐานะเป็นนิติบุคคล

2.3 ลักษณะของวิทยาลัยเอกชน

วิทยาลัยเอกชนจะมีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ

ก. รับนักศึกษาซึ่งมีวุฒิ ม.ศ.5 หรือเทียบเท่าเป็นอย่างต่ำ

ข. ในระยะเริ่มแรกให้จัดหลักสูตรไม่ต่ำกว่า 2 ปี และไม่สูงกว่า

3 ปีแรกของหลักสูตรในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยของรัฐ

2.4 การบริหารงานวิทยาลัยเอกชน

วิทยาลัยเอกชนจัดการบริหารงานโดยมีคณะกรรมการวิทยาลัย ทำนองเดียวกับคณะกรรมการบริหารองค์การธุรกิจ (Board of Trustees) ต่าง ๆ ในต่างประเทศเป็นหลัก คณะกรรมการวิทยาลัยประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิทาง วิชาการและคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทางธุรกิจอย่างน้อย 5 คน ในจำนวนนี้จะต้องมี ผู้แทนจากกระทรวงศึกษาธิการ 1 คน ทั้งนี้คณะกรรมการดังกล่าวมีหน้าที่เป็นผู้วาง

นโยบายและควบคุมให้ผู้บริหารวิทยาลัยบริหารงานตามกฎหมายและนโยบายที่วางไว้

2.5 การรับความช่วยเหลือหรือการเช่าเป็นเรือสถาบันอื่น ๆ

การรับความช่วยเหลือหรือเช่าเป็นเรือของสถาบันการศึกษาหรือองค์การใด ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศของวิทยาลัยเอกชน จะต้องมีการกำหนดมาตรการอย่างเคร่งครัด โดยระบุไว้ในกฎหมายว่าในกรณีที่วิทยาลัยจะได้รับความช่วยเหลือจากสถาบันหรือองค์การใด ๆ ก็ตามควรจะได้รับพิจารณาโดยรอบคอบจากรัฐบาลเสียก่อน ทั้งนี้เพื่อป้องกันการแทรกซึมของลัทธิอื่นไม่พึงปรารถนาของประเทศ และเพื่อป้องกันการแผ่อิทธิพลทางวัฒนธรรมอันอาจเป็นการบ่อนทำลายศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติไทย

2.6 การควบคุมวิทยาลัยเอกชน

กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้อนุมัติการจัดตั้งและควบคุมการดำเนินงานของวิทยาลัยเอกชนให้อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติวิทยาลัยเอกชน ส่วนคณะกรรมการสภาการศึกษาแห่งชาติหรือ Accrediting Board ซึ่งสภาการศึกษาแห่งชาติจะพิจารณาอนุมัติจัดตั้งขึ้นต่อไปทำหน้าที่พิจารณาหลักสูตรและมาตรฐานทางวิชาการของวิทยาลัยเอกชน

คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2510 และลงมติเห็นชอบด้วยโดยอนุมัติให้ดำเนินการต่อไปได้ตามที่เสนอ และสภาการศึกษาแห่งชาติได้นำมติดังกล่าวมาดำเนินการร่างพระราชบัญญัติวิทยาลัยเอกชนขึ้น พระราชบัญญัติฉบับนี้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512

ในระยะเริ่มแรกของการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิทยาลัยเอกชน พ.ศ. 2512 มีวิทยาลัยเอกชนที่ได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการให้จัดตั้งเป็นวิทยาลัยเอกชนได้ รวม 6 แห่งคือ

1. วิทยาลัยเกริก
2. วิทยาลัยกรุงเทพ
3. วิทยาลัยไทยสุริยะ
4. วิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
5. วิทยาลัยพัฒนา
6. วิทยาลัยการพาณิชย์

หลักสูตรส่วนใหญ่ของวิทยาลัยเอกชนทั้ง 6 แห่ง ที่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งขึ้น ในระยะเริ่มแรกนี้มักจะเน้นหนักไปทางด้านบริหารธุรกิจ บัญชี และเศรษฐศาสตร์ และเพื่อให้สอดคล้องกับมติของคณะรัฐมนตรีในข้อที่ว่า "เปิดโอกาสให้เอกชนจัดตั้ง สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาขึ้น วิทยาลัยดำเนินการสอนในระดับไม่เกิน 3 ปี แรกของมหาวิทยาลัยของรัฐบาล" ดังนั้นวิทยาลัยเอกชนในระยะเริ่มแรกทั้ง 6 แห่ง จึงได้รับอนุญาตให้เปิดดำเนินการสอนในระดับประกาศนียบัตรเท่านั้น

ต่อมาเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2514 คณะรัฐมนตรีได้ลงมติรับหลักการ ให้วิทยาลัยเอกชนดำเนินการสอนเกินกว่า 3 ปี ในชั้นปริญญาตามพระราชบัญญัติ วิทยาลัยเอกชน พ.ศ.2512 และให้คณะกรรมการบริหารสภาการศึกษาแห่งชาติ กำหนดวิธีการให้การรับรองมาตรฐานการศึกษา ตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติ วิทยาลัยเอกชน พ.ศ.2512 รวมทั้งพิจารณามาตรการที่จะให้นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยเอกชนต่าง ๆ ไปก่อนแล้วได้มีโอกาสศึกษาต่อจนได้รับปริญญาด้วย

คณะกรรมการบริหารสภาการศึกษาแห่งชาติในคราวประชุมเมื่อวันที่ 21 มกราคม พ.ศ.2515 ได้พิจารณากำหนดวิธีการ และวางมาตรการเพื่อให้เป็นไปตาม มติคณะรัฐมนตรีข้างต้น 2 ข้อ คือ

1. เรื่องกำหนดวิธีการให้การรับรองมาตรฐานการศึกษา ตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติวิทยาลัยเอกชน พ.ศ.2512 นั้น จะต้องรับรองมาตรฐานการศึกษาโดยให้วิทยาลัยให้ปริญญาตรีได้ โดยมีเงื่อนไขว่าวิทยาลัยเอกชนต้องปฏิบัติตาม ข้อกำหนดของวิทยาลัยว่าด้วยหัวข้อที่เกี่ยวกับหลักสูตร 4 ปี ชั้นปริญญาตรีแต่ละสาขา วิชา โครงการจัดการศึกษา อุปกรณ์การศึกษาและห้องสมุดต้องสมบูรณ์ การสอบ เพื่อรับปริญญานั้นให้มีคณะกรรมการสอบไล่ภายนอก 3 คน ในแต่ละหมวดวิชาหรือ สาขาวิชาที่มีการสอนในวิทยาลัยทำหน้าที่ตรวจสอบและให้คำรับรองการสอบไล่วิชา ในชั้นปีที่ 3 และปีที่ 4 วิทยาลัยเอกชนจึงจะให้ปริญญาตรีได้ กรรมการคณะนี้วิทยาลัย เอกชนเป็นผู้เสนอรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิให้สภาการศึกษาแห่งชาติพิจารณาแต่งตั้งไม่น้อย กว่า 3 คน และสภาการศึกษาแห่งชาติอาจแต่งตั้งเพิ่มเติมจากจำนวนที่วิทยาลัยเอกชน เสนอแต่งตั้งมาอีกได้ถ้าเห็นว่าจำเป็น ส่วนค่าใช้จ่ายในการดำเนินการสอบรวมทั้ง เงินสมนาคุณให้แก่คณะกรรมการสอบไล่ภายนอกให้วิทยาลัยเอกชนรับผิดชอบ

2. เรื่องมาตรการที่จะให้นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยเอกชนไปก่อนแล้ว ได้มีโอกาสศึกษาต่อจนได้รับปริญญาด้วยนั้น ได้วางหลักเกณฑ์ว่าด้วยการรับโอนผู้สำเร็จการศึกษาจากสถานศึกษาอื่น และผู้ที่เข้าศึกษาในขณะที่มีฐานะเป็นโรงเรียนราษฎร์ก่อนได้รับอนุญาตให้จัดตั้งเป็นวิทยาลัยเอกชนเข้าศึกษาต่อในวิทยาลัยนั้น เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนที่จบจากวิทยาลัยแต่ละแห่งเมื่อครั้งเป็นโรงเรียนราษฎร์ซึ่งเริ่มเข้ารับการศึกษาในปีการศึกษา 2508-2512 ได้มีโอกาสเข้าศึกษาต่อในวิทยาลัยเอกชนในวิชาที่จะต้องศึกษาเพิ่มเติม เพื่อศึกษาให้ครบตามหลักสูตรปริญญาตรี และมีโอกาสรับปริญญาตรีเมื่อสอบผ่านทุกวิชาตามหลักสูตรแล้วโดยวิธีการของข้อ 1 การที่เปิดโอกาสให้เฉพาะนักเรียนที่จบจากวิทยาลัยแต่ละแห่งเมื่อครั้งยังเป็นโรงเรียนราษฎร์ที่เริ่มเข้ารับการศึกษาในปีการศึกษา 2508-2512 นั้น เพราะถือหลักการว่า พ.ศ.2508 เป็นปีที่คณะรัฐมนตรีลงมติให้เอกชนจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้ และ พ.ศ.2512 เป็นปีที่พระราชบัญญัติวิทยาลัยเอกชนออกใช้บังคับ

สภการบริหารคณะปฏิวัติได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2515 และลงมติเห็นชอบตามที่คณะกรรมการบริหารสภาการศึกษาแห่งชาติเสนอทั้ง 2 ข้อดังกล่าวข้างต้น วิทยาลัยเอกชนทั้ง 6 แห่งจึงได้ขอเปิดดำเนินการสอนถึงขั้นปริญญาตรี ซึ่งหลักสูตรปริญญาตรีที่เปิดสอนระยะนั้นก็ยังคงเน้นหนักทางค่านิยมบริหารธุรกิจ บัญชี และเศรษฐศาสตร์

ต่อมาวิทยาลัยไทยสุริยะได้เปลี่ยนชื่อเป็นวิทยาลัยศรีพทุม เมื่อวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2515 วิทยาลัยพัฒนาได้ถูกเพิกถอนใบอนุญาตให้จัดตั้ง เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ.2520 และวิทยาลัยการพาณิชย์ได้เปลี่ยนชื่อเป็นวิทยาลัยการค้า เมื่อวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ.2516 และเมื่อวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ.2515 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้อนุญาตให้จัดตั้งวิทยาลัยอัสสัมชัญบริหารธุรกิจขึ้นอีกแห่งหนึ่ง

เมื่อวันที่ 29 กันยายน พ.ศ.2515 ได้มีประกาศของคณะปฏิวัติเพื่อที่จะรวมสายงานการศึกษาเอกชนไว้ในหน่วยงานเดียวกัน โดยรวมเอางานของกองโรงเรียนราษฎร์ กรมวิสามัญศึกษากับงานของวิทยาลัยเอกชนซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ จัดตั้งเป็นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

เอกชน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ตามประกาศของคณะปฏิวัติ (เกี่ยวกับการปรับปรุงส่วนราชการ) ฉบับที่ 216 และฉบับที่ 217

จากประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 217 ลงวันที่ 29 กันยายน พ.ศ.2515 ข้อ 57 บัญญัติไว้ว่า "ให้อธิบดีราชการอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการของสำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี และบรรดาอำนาจหน้าที่ของนายกรัฐมนตรี ในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบหรือข้อบังคับซึ่งสำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติเป็นเจ้าหน้าที่ และอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี ทั้งนี้เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับวิทยาลัยเอกชนไปเป็นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการหรือของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ หรือเจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการแล้วแต่กรณี"

ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการพิจารณารับรองมาตรฐานการศึกษาแก่วิทยาลัยเอกชน เพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติวิทยาลัยเอกชน พ.ศ.2512 และคณะกรรมการบริหารสภาการศึกษาแห่งชาติได้ให้การรับรองมาตรฐานการศึกษาแก่วิทยาลัยเอกชน 4 แห่ง เมื่อวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ.2516 ดังนี้

1. วิทยาลัยเกริก หลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาบริหารธุรกิจและสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์
2. วิทยาลัยกรุงเทพ หลักสูตรปริญญาตรีและอนุปริญญา สาขาวิชาการบัญชีและสาขาวิชาบริหารธุรกิจ
3. วิทยาลัยการค้า หลักสูตรอนุปริญญา สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ สาขาวิชาการบัญชี และหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ สาขาวิชาการบัญชีและสาขาวิชาบริหารธุรกิจ
4. วิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต หลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาบริหารธุรกิจ

ในปี พ.ศ.2516 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้อนุญาตให้จัดตั้งวิทยาลัยเอกชนขึ้นอีก 2 แห่ง คือ

1. วิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ อนุญาตให้จัดตั้งเมื่อวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ.

2. วิทยาลัยเทคนิคสยาม อนุญาตให้จัดตั้งเมื่อวันที่ 28 กันยายน พ.ศ.

2516

ในปี พ.ศ.2517 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้อนุญาตให้จัดตั้งวิทยาลัยเอกชนขึ้นอีก 1 แห่ง คือวิทยาลัยพายัพ อนุญาตให้จัดตั้งเมื่อวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ.2517

และในปี พ.ศ.2517 นี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการพิจารณารับรองมาตรฐานการศึกษาแก่วิทยาลัยเอกชนและคณะกรรมการบริหารสภาการศึกษาแห่งชาติได้ให้การรับรองมาตรฐานการศึกษาแก่วิทยาลัยเอกชนต่าง ๆ ดังนี้

1. วิทยาลัยพายัพ หลักสูตรอนุปริญญาและปริญญาตรี สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ คำนการบริหารบุคคลและคำนการบัญชี เมื่อวันที่ 17 มกราคม พ.ศ.2517
2. วิทยาลัยกรุงเทพ หลักสูตรปริญญาตรี สาขาศิลปศาสตร์ คำนการสื่อสารมวลชน เมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ.2517
3. วิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต หลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาการบัญชี เมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ.2517

ต่อมาวิทยาลัยเอกชนได้เสนอเรื่องเพื่อขอโอนมาอยู่ในความรับผิดชอบของทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นทบวงมหาวิทยาลัย) กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้นำเรื่องนี้เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา และคณะรัฐมนตรีได้ลงมติรับหลักการที่จะให้วิทยาลัยเอกชนโอนไปอยู่ในความรับผิดชอบของทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ.2516 ดังนั้นงานวิทยาลัยเอกชนจึงได้โอนไปอยู่กับทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐตามพระราชบัญญัติโอนกิจการบริหารบางส่วนของกระทรวงศึกษาธิการไปเป็นของทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ พ.ศ.2517 ลงวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2517

มาตรา 3 ของพระราชบัญญัติโอนกิจการบริหารบางส่วนของกระทรวงศึกษาธิการไปเป็นของทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐบัญญัติว่า

"ให้โอนบรรดาอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนในกระทรวงศึกษาธิการเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับวิทยาลัยเอกชนไป

เป็นของสำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ

ให้โอนบรรดาอำนาจหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการและเจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชนในกระทรวงศึกษาธิการ เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับวิทยาลัย เอกชนไปเป็นของทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐหรือเจ้าหน้าที่สำนักงานปลัดทบวง ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ แล้วแต่กรณี"

ในปี พ.ศ.2519 ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐได้อนุญาตให้จัดตั้งวิทยาลัย เอกชนขึ้นอีก 1 แห่งคือ วิทยาลัยแสงธรรม

โดยที่การดำเนินงานของวิทยาลัย เอกชนในฐานะที่เป็นสถาบันอุดมศึกษา ระดับปริญญา ได้เพิ่มขยายขึ้นเป็นอันมาก ทั้งในจำนวนวิทยาลัยและภารกิจในการผลิตบัณฑิตสาขาวิชาต่าง ๆ การค้นคว้า วิจัยและการบริการทางวิชาการแก่สังคม สมควรปรับปรุงโครงสร้างและระบบบริหาร ตลอดจนวิธีการธำรงรักษามาตรฐาน การศึกษาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษา เอกชนมีความเจริญ มั่นคงและเอื้ออำนวยต่อการขยายกิจการ เพื่อร่วมรับภาระในการจัดการศึกษาระดับ อุดมศึกษาของประเทศไทยอย่างมีประสิทธิภาพ คณะรัฐมนตรีจึงลงมติให้มีการตรา พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษา เอกชน พ.ศ.2522 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ.2522 โดยให้ยกเลิกพระราชบัญญัติวิทยาลัย เอกชน พ.ศ.2512 ดังนั้น วิทยาลัย เอกชนซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติวิทยาลัย เอกชน พ.ศ.2512 จึงเปลี่ยน เป็นสถาบันอุดมศึกษา เอกชน มีสภาพเป็นนิติบุคคล ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติ สถาบันอุดมศึกษา เอกชน พ.ศ.2522 นี้ การดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา เอกชน ขึ้นอยู่กับความควบคุมดูแลของคณะกรรมการสถาบันอุดมศึกษา เอกชน ซึ่งประกอบด้วย ปลัดทบวงมหาวิทยาลัยเป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เลขาธิการ คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน และ บุคคลซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งอีกไม่น้อยกว่า 7 คน แต่ไม่เกิน 12 คน เป็นกรรมการ ตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษา เอกชน พ.ศ.2522

ดังนั้นนับตั้งแต่เริ่มมีพระราชบัญญัติวิทยาลัย เอกชน พ.ศ.2512 เป็นต้นมา

จนถึงวันประกาศใช้พระราชบัญญัติอุดมศึกษาเอกชน เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2522 ปรากฏว่ามีสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่อยู่ในความดูแลของทบวงมหาวิทยาลัย รวม 11 แห่ง คือ

1. วิทยาลัยการคำ	7. วิทยาลัยแสงธรรม
2. วิทยาลัยกรุงเทพ	8. วิทยาลัยศรีปทุม
3. วิทยาลัยเกริก	9. วิทยาลัยอัสสัมชัญบริหารธุรกิจ
4. วิทยาลัยเทคนิคสยาม	10. วิทยาลัยเอเชียอาคเนย์
5. วิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์	11. วิทยาลัยกณาสวัสดิ์
6. วิทยาลัยพายัพ	

ในปี พ.ศ. 2526 ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐได้อนุญาตให้จัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเอกชนขึ้นอีก 1 แห่งคือ วิทยาลัยหัวเฉียว และต่อมาในปี พ.ศ. 2527 มีการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเอกชนอีก 2 แห่งคือ วิทยาลัยวงศ์สวัสดิกุล และวิทยาลัยศรีโสภณ ตามลำดับ

ในปีเดียวกันนี้เองความก้าวหน้าของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนก็มีมากขึ้น กล่าวคือ เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2527 ทบวงมหาวิทยาลัยได้อนุญาตให้วิทยาลัยพายัพเปลี่ยนประเภทของสถาบันเป็นมหาวิทยาลัย ชื่อ มหาวิทยาลัยพายัพ ซึ่งนับเป็นมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งแรกในประเทศไทย

ต่อมาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาลัยหอการค้า และวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ก็ได้รับอนุญาตให้เปลี่ยนประเภทของสถาบันเป็นมหาวิทยาลัย ตามลำดับ

การที่สถาบันอุดมศึกษาเอกชนหลายแห่งได้ยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยนั้นย่อมก่อให้เกิดผลดีที่ไม่เพียงแต่ชื่อเสียงของวิทยาลัยเอง ยังรวมทั้งประโยชน์ที่ประเทศชาติจะได้รับอีกหลายประการ คือ (พรพรรณ เอกเผ่าพันธุ์ 2526: 13)

1. ทำให้ประชาชนของประเทศมีโอกาสเพิ่มพูนสติปัญญาและแสวงหาความรู้ในแขนงวิชาต่าง ๆ มากขึ้น ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของชาตินั้นคือ ประชาชนเฉลียวฉลาด มีความรู้ ทำให้ประเทศชาติเจริญ

2. เป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลในการจัดการศึกษาระดับสูงของประเทศ

3. มหาวิทยาลัยเอกชนจะเป็นส่วนช่วยในกิจการเป็นตัวแทนความจริงในทางศิลปวิทยาการ เป็นที่รวมข่าวแหล่งความรู้ เป็นศูนย์กลางที่สำคัญของวัฒนธรรมประจำชาติ รวมทั้งมีส่วนช่วยในการส่งเสริมและจรรโลงศิลปวัฒนธรรมของชาติด้วย

4. ก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการ เนื่องจากบรรดาคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอกชนก็จะตื่นตัวพัฒนาในกิจการเรียนการสอน การค้นคว้าวิจัยมากขึ้น เพื่อให้ทัดเทียมหรือดีกว่าคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัยของเอกชนด้วยกันเอง เพราะทุกคนตระหนักดีว่า ถ้ามหาวิทยาลัยแห่งใดหย่อนประสิทธิภาพในการเรียนการสอน การค้นคว้าวิจัยแล้ว มหาวิทยาลัยแห่งนั้นก็จะไม่ได้รับความนิยมและไม่สามารถรับใช้สังคมได้ก็เท่าที่ควร

สถาบันอุดมศึกษาเอกชนกับการทำนุบำรุง รักษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมของชาติ

สถาบันอุดมศึกษาเอกชนเป็นระบย่อยของระบบอุดมศึกษาที่ต้องมีบทบาทและหน้าที่หลัก เช่นเดียวกับสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ ทั้งนี้ในมาตรา 8 ของพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจึงได้ระบุไว้ว่า "สถาบันอุดมศึกษาเอกชนเป็นสถานศึกษาและวิจัย มีวัตถุประสงค์ในการให้การศึกษ ส่งเสริมวิทยาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน ทำการวิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ" โดยรายละเอียดของแต่ละหน้าที่นั้นอาจกล่าวเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้ (วิจิตร อวาระกุล 2517: 79)

1. การสอน (Instruction) ได้แก่ การสอนความรู้ทั่วไป (General Education) สอนเนื้อหาความรู้ของวิชานั้น คือ ให้สาระ (Information) และคำศัพท์เฉพาะของวิชานั้น ๆ (Terminology) เพื่อสามารถไปค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง สอนให้รู้จักสรุปและให้เกิดความคิดรวบยอด (Basic Concepts) และหลักการ (Principles) ของวิชานั้น แนะนำลู่ทางที่จะไปค้นคว้าวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องที่สอนและแนะนำแหล่งที่ควรค้นคว้าด้วย นอกจากนี้การสอนในระดับอุดมศึกษายังเป็นการรักษาความรู้และวัฒนธรรมของสังคม (Preservation of Knowledge and Culture) ไว้ให้แก่สมาชิกรุ่นต่าง ๆ ของสังคมอีกด้วย กระบวนการสอนของมหาวิทยาลัยจึงจัดเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรม ซึ่งเป็นมรดกของสังคม ตลอดจนความต้องการต่าง ๆ ที่จำเป็น เช่น ความสามารถ ความคิด อารมณ์ ฯลฯ

การเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยนั้นเป็นการเตรียมพลเมืองผู้มีการศึกษาสูง ให้แก่สังคม ด้วยการจัดการศึกษาให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ทุกชนิดทั้งในหลักสูตร และร่วมหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์และรับการอบรมจนมีลักษณะ 6 ประการติดตัวออกไปด้วย คือ

- 1) ใช้ภาษาใ้ถูกต้องทั้งภาษาพูด ภาษาเขียนและภาษาต่างประเทศที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ
- 2) มีจรรยา มารยาททางสังคม
- 3) มีรสนิยมสูงทั้งในเรื่องปกติธรรมดาและสุนทรียภาพ
- 4) ความรู้จักใช้ความคิด ไตร่ตรอง พิจารณาเหตุผล ไม่หุนหันพลันแล่น
- 5) มีความเจริญงอกงามอย่างไม่หยุดยั้ง คือ ความเจริญงอกงามในด้านการศึกษา ผักผ่อนศึกษาค้นคว้าอยู่เสมอทั้งด้านเชาว์ปัญญา จิตใจ จรรยา มารยาท และการสังคม
- 6) มีความสามารถที่จะทำให้เกิดความคิดเกิดเป็นการกระทำได้

2. การวิจัย (Research)

ระวี ภาวิไล (2517: 59) กล่าวว่า การวิจัยคือ การหาความรู้ความเข้าใจและดำเนินการถ่ายทอดในเรื่องของชีวิต สังคม โลกและเอกภพโดยตรง ไม่พึ่งเพียงความรู้ ความเข้าใจที่ผู้อื่นหาไว้และถ่ายทอดกันมา งานสร้างสรรค์ทั้งหลาย ทั้งทางศิลปะและวรรณกรรมย่อมรวมอยู่ในการวิจัยด้วย และเป็นสาขาที่ควรเร่งสนับสนุนในปัจจุบันนี้ ทั้งนี้รวมทั้งการเขียน (ไม่ใช่การแปล-ลอก) ตำราวิชาการต่าง ๆ

การวิจัยเป็นสิ่งจำเป็นควบคู่ไปกับการสอนในระดับอุดมศึกษา ลักษณะสังคมในปัจจุบันนี้ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากมาย มีการศึกษาค้นคว้าวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อนำมาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสังคมที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน จึงต้องมีการนำสิ่งที่วิจัยหรือความรู้ใหม่มาสอนเพิ่มเติมและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยเฉพาะการศึกษาซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเร่งรัดพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ อาจารย์จะใช้ตำราหรือคำสอนเดิมซ้ำ ๆ อยู่เป็นเวลานานหลาย ๆ ปีจนกระทั่งค้นคว้าเหลือหรือกรอบไปกับมือไม้ได้แล้ว ฉะนั้นจึงต้องมีการศึกษาค้นคว้าปรับปรุงไม่โดยตรงก็โดยทางอ้อม อาจศึกษาจากผลการค้นคว้าจากที่อื่นแล้วนำมาวิจัยว่าจะปรับใช้กับการสอนของเราอย่างไรได้บ้าง การวิจัยเท่านั้นที่จะช่วยให้ได้มีการปรับปรุงการ

สอนในด้านต่าง ๆ กว้างขวางขึ้น ทั้งทางค่านิยมปฏิบัติ หลักการตลอดจนความเป็นจริงในปัจจุบัน

เนื่องจากเรายังขาดนักวิจัยที่มีวิญญานของการวิจัยอยู่อีกมาก นักวิจัยที่มีวิญญานของความอยากรู้อยากเห็น รู้จักเสียสละ มีความอดทนและมีความซื่อตรงต่อหน้าที่ในการทำงานวิจัยอย่างแท้จริง และนี่ก็เป็นหน้าที่ที่มหาวิทยาลัยหึงจะได้สร้างขึ้นมา แม้ว่าจะไม่มีความสามารถที่จะสร้างได้ตลอด แต่ในวาระหนึ่งบุคคลเหล่านี้ได้ใช้ชีวิตอยู่ในมหาวิทยาลัย เขาก็ควรจะได้รับการศึกษาให้มีความวิญญานแห่งการเป็นนักวิจัย คิดไปค้วย สิ่งนี้ความจริงเป็นความมุ่งหวังของสังคมไทยที่มีความมั่นใจในสภาพแวดล้อมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยว่าจะสามารถหล่อหลอมจิตใจของบุคคลให้มีใจในการเป็นนักวิจัยและพร้อมที่จะปฏิบัติงานวิจัยซึ่งเขามุ่งหวังที่จะให้ทำ

3. การบริการทางวิชาการแก่สังคม

มหาวิทยาลัยอาจส่งเสริมวิชาการให้แก่สังคมเมื่อประชาชนของสังคมมีความต้องการวิชาการที่นอกเหนือไปจากหน้าที่การสอนปกติในชั้นเรียน ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกของสังคมได้รับบริการความรู้เพิ่มขึ้น หรือได้ศึกษาวิชาการใหม่ ๆ โดยการอบรมเป็นระยะสั้น ๆ ด้วยการประชุม สัมมนา สาธิต นิทรรศการ ฯลฯ เพื่อให้ประชาชนได้นำความรู้เหล่านั้นไปปรับปรุงอาชีพ หรือรู้จักปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพในทุก ๆ ด้าน นอกจากนี้เมื่อมหาวิทยาลัยได้ทำการวิจัยได้ผลการวิจัยมาแล้วก็ต้องนำมาสอนแก่นิสิตนักศึกษาและส่งเสริมเผยแพร่วิชาการดังกล่าวออกไปยังวงการศึกษาที่เกี่ยวข้องหรือทั่วไป ตลอดจนประชาชนและสังคมคือ หมายถึงการเผยแพร่ผลการวิจัยและงานวิชาการต่าง ๆ โดยทางการสอน การอบรมระยะสั้นทางวิทยุ โทรทัศน์ การพิมพ์หนังสือ วิชาการต่าง ๆ การพิมพ์วารสารทางวิชาการ ฯลฯ

4. การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ

สถาบันการศึกษาโดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษานับเป็นแหล่งกำเนิดของความคิดและประสบการณ์การสร้างสรรค์ใหม่ ๆ สถาบันอุดมศึกษาจึงเป็นแหล่งของการริเริ่มทางวัฒนธรรมทางสังคมที่สำคัญ และยังเป็นสถาบันของการให้ความรู้ความกิตทางวัฒนธรรม ซึ่งแยกได้เป็น 2 อย่างคือ การให้ความรู้ทางวัฒนธรรมและการสร้างทัศนคติให้มีความคิดเรื่องค่านิยมทางวัฒนธรรม โดยต้องช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้จักค่านิยมและมีทัศนคติที่ดีต่อวัฒนธรรม ซึ่งการเรียนรู้เช่นนี้มีได้โดยไม่เป็นทางการ แต่เกิดขึ้น

ภายในบรรยากาศอันเป็นทางการของห้องเรียน

วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพ็ชร (2525: 29) ใ้กล่าวไว้ว่า มหาวิทยาลัยไม่ควรจะเป็นตัวแทนของความคิด อิสระเสรีทางวัฒนธรรม คุณธรรมหรือค่านิยมอย่างไม่มีขอบเขต หากควรที่จะเป็นสัญลักษณ์ของการรักษาวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ ซึ่งในเรื่องนี้ นิพนธ์ กันธเสวี (2517: 109) ใ้กล่าวถึงหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาในคำนี้ไว้ว่า สถาบันการศึกษาชั้นมหาวิทยาลัยจะต้องทำหน้าที่ดำรงรักษา ถ่ายทอดและจรรโลงวัฒนธรรม โดยกล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญยิ่งของวัฒนธรรมอย่างหนึ่งคือความรู้ ซึ่งรวมทั้งผลผลิตของการเรียนรู้ การค้นคว้าวิจัย จินตนาการสร้างสรรค์ และประสบการณ์ของมนุษย์ การดำรงรักษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมเป็นงานที่ยุ่ยากและมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นทุกยุคทุกสมัย การตีความหมายใหม่ของวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่จำเป็นในขบวนการของการถ่ายทอด เป็นหน้าที่ของมนุษยศาสตร์หรือนักวิชาการที่ศึกษาในด้านศิลปศาสตร์หรืออักษรศาสตร์ นอกจากนี้การถ่ายทอดวัฒนธรรมต้องอาศัยการหาความเข้าใจใหม่ และการพินิจพิจารณาในแง่ใหม่ มุมใหม่ด้วยทรรศนะและแนวความคิดในสิ่งแวดล้อมทั้งเวลาและสถานที่ใหม่ ตัวบุคคลและสังคมจะต้องเข้าใจตัวเอง เข้าใจองค์ประกอบ ปรัชญาการณ ผลประโยชน์ ความสนใจ รายได้ ผลผลิต อาชญากรรม โรคภัยไข้เจ็บ อัตราการแต่งงาน ความคิดเห็นทางการเมือง และแม้กระทั่งฐานะภาพของตัวเองในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ สังคมจะเข้าใจตัวเอง เช่นนี้ใ้จะต้องอาศัยการศึกษาที่เจริญก้าวหน้า สถาบันการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยน่าจะช่วยใ้คนในสังคมมีทัศนคติและปรัทรทัศน์ที่กว้างและสูง มองเห็นลักษณะของวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีทั้งหลายของเขา และสามารถประเมินคุณค่าของสิ่งเหล่านี้ใ้โดยปราศจากอคติ

ส่วนการจรรโลงวัฒนธรรมเป็นการเสริมสร้างสิ่งดีงามทั้งหลายในสังคมใ้สมบูรณ์และเหมาะสมกับสภาพของคนและสังคมในยุคและสมัยปัจจุบัน เป็นการแผ่แนวเขตขององค์วิชาความรู้ เป็นการค้นหาข้อเท็จจริง ความเข้าใจและวิธีการใหม่

สถาบันอุดมศึกษานอกจากจะทำหน้าที่ดำรงรักษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมแล้ว ยังเป็นสถาบันการศึกษาระดับเตียวที่มุ่งจรรโลงวัฒนธรรมโดยการศึกษา ค้นคว้าวิจัย จะเห็นใ้ว่าหน้าที่ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติของสถาบัน

อุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนซึ่งเป็นหน้าที่อันคับสุดท้าย แต่ก็มีความสำคัญที่ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าหน้าที่ด้านอื่น ๆ เลย แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 5 พ.ศ. 2525-2529 จึงได้กำหนดนโยบายในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไทยของสถาบันอุดมศึกษาไว้ว่า "ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาคำเนินกิจกรรมด้านทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยเน้นการส่งเสริมจริยธรรม ส่งเสริมความรักและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติ สนับสนุนให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรทางด้านกีฬา ศิลปวัฒนธรรมและบำเพ็ญประโยชน์ ต่อส่วนรวมตามแนวนโยบายและแผนพัฒนาเยาวชนของชาติ" (ทบวงมหาวิทยาลัย 2525: 9)

สถาบันอุดมศึกษา เอกชนแต่ละแห่งต่างตระหนักถึงนโยบายดังกล่าวและหน้าที่ของตนในด้านนี้เป็นอย่างจริงจัง ด้พยายามปฏิบัติหน้าที่ในด้านนี้ให้สมบูรณ์ที่สุด วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพ็ชร (2525: 24) กล่าวไว้ว่า "เป็นที่ประจักษ์ว่ามหาวิทยาลัยของเราได้มีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่เป็นตัวแทนความเจริญในทางศิลปวิทยาการ และเป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติอีกด้วย"

ณัฐภา สรรพศรี (2526: 3) กล่าวว่า สถาบันอุดมศึกษา เอกชนต่างๆ สนับสนุนกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอันดีของชาติ และพยายามเผยแพร่กิจกรรมดังกล่าวเมื่อมีโอกาส โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน พ.ศ. 2526 ซึ่งเป็นปีที่มีการฉลองครบรอบ 700 ปีลายเสือไทย วิทยาลัยเอกชนหลายแห่งได้จัดนิทรรศการและกิจการที่เกี่ยวข้องกับภาษาและวัฒนธรรมไทย เป็นการเผยแพร่แก่ผู้สนใจ

ในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไทย วิทยาลัยการค้าส่งเสริมให้มีชมรมดนตรีไทยและชมรมวรรณศิลป์ในฝ่ายกิจการนักศึกษา และยังได้จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริม ทำนุบำรุง ศึกษาค้นคว้า วิจัยและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทยอันเป็นมรดกสำคัญของชาติ

ในการสัมมนาเรื่อง การวางแผนพัฒนาการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา เอกชน ระยะที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ภาวคาประทีป ม. โกมลมาศ ซึ่งเป็นผู้อำนวยการวิทยาลัยอัสสัมชัญบริหารธุรกิจได้กล่าวว่า "ในด้านการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมของชาติ สถาบันอุดมศึกษา เอกชนถือว่าเป็นภาระหน้าที่สำคัญที่จะ

สนองตอบนโยบายของชาติอย่างจริงจังและกว้างขวาง โดยการจัดทำโครงการต่างๆ เช่น โครงการเฉลิมฉลองภาษาไทยครบ 700 ปี โครงการภาษาไทยสัญจร โครงการอาสาสมัครสอนภาษาไทยตามแหล่งเสื่อมโทรม โครงการแข่งขันกลอนสครระหว่างสถาบัน โครงการประกวดอ่านคำประพันธ์ โครงการประกวดเรื่องสั้นและโครงการแสดงศิลปวัฒนธรรมไทยในต่างประเทศ เป็นต้น"

ไสว สุทธิพิทักษ์ (2526: 20) นายกสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยและอธิการบดีวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ใ้กล่าวว่า "ในวาระปีที่ 700 ของลายสือไทจะมาถึงในปี พ.ศ.2526 สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยซึ่งประกอบด้วยสมาชิกคือ สถาบันอุดมศึกษาเอกชนทั้ง 12 สถาบันได้มีมติให้แต่ละสถาบันจัดกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ อันจะเป็นการอนุรักษ์ทำนุบำรุงส่งเสริมภาษาไทย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยให้มั่นคงวัฒนาอยู่คู่กับชาติไทยสืบไปชั่วกาลนาน"

ขณะเดียวกันวิทยาลัยพายัพซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในภาคเหนือเพียงแห่งเดียว ก็มีนโยบายในอันที่จะอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่งดงามของล้านนาไทยให้คงอยู่ต่อไป (วีระ ศักดิ์วีระวงศ์ 2526: 20) โดยการจัดการศึกษาของวิทยาลัยในสาขามนุษยศาสตร์ได้บรรจุวิชาที่เกี่ยวข้องกับล้านนาไทยทั้งด้านสังคมวิทยา มนุษยวิทยา ประวัติศาสตร์ ภาษา วรรณคดี ศิลปการแสดงและการดนตรีไว้ในหลักสูตร และได้ร่วมมือกับหน่วยงานและสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ในการจัดกิจกรรมทางวิชาการที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ เผยแพร่เรื่องราวต่าง ๆ ของล้านนาไทย และเมื่อปลายปี พ.ศ.2524วิทยาลัยพายัพได้จัดนิทรรศการล้านนาไทยขึ้น โดยจัดการแสดงเอกสาร ภาพถ่าย ภาพโปร่งแสงที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา การศึกษาวรรณคดี จัดการแสดงบนเวที สาธิตการละเล่น ประเพณี การหัตถกรรม ฯลฯ และการจัดบรรยายทางวิชาการที่เกี่ยวกับล้านนาไทย ซึ่งได้รับความสนใจเข้าชมจากนักวิชาการ อาจารย์ นักศึกษา นักเรียนและประชาชนทั่วไปอย่างกว้างขวาง และจากการจัดนิทรรศการครั้งนั้นทำให้วิทยาลัยตระหนักว่า เป็นหน้าที่ของวิทยาลัยที่จะต้องจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่องล้านนาไทยต่อไป งานที่จะจัดขึ้นหลังจากนั้นมี 2 โครงการ คือ

1. โครงการสัมมนาเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงในล้านนาไทยและรัฐ

ไทยใหญ่ระหว่างปี ค.ศ. 1886-1940 การสัมมนาครั้งนี้จะเป็นการเสนอผลงานทางวิชาการของนักวิชาการทั้งชาวไทยและต่างประเทศที่ได้ศึกษาเรื่องราวความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ของล้านนาไทยและไทยใหญ่ คาดว่าผลจากการสัมมนาครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงอิทธิพล ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในดินแดนทั้งสองแห่งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าต่อไป โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนจากสถาบันการศึกษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (South East Asian Studies Program) ซึ่งรับที่จะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายและการจัดพิมพ์เอกสารทั้งหมดจากการสัมมนาครั้งนี้

2. โครงการศึกษาชนเผ่าไทยซึ่งเป็นโครงการที่วิทยาลัยจัดตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนให้เกิดการตื่นตัวในการศึกษาค้นคว้าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมของท้องถิ่นและนำออกเผยแพร่แก่ประชาชน โดยหวังว่าจะเป็นการช่วยให้ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจ เรื่องของตนเองและของคนในเชื้อสายไทยด้วยกันดีขึ้น ทั้งจะเป็นผลให้เกิดความรัก ความเข้าใจ ความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รักและหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของตน ซึ่งจะเป็นผลต่อความสงบสุขของสังคมและประเทศชาติโดยรวม วิทยาลัยพยายามที่จะเข้าไปมีบทบาทต่อชุมชนในด้านการศึกษา พื้นฟูสิ่งที่ดั้งเดิมอันเป็นมรดกทางสังคมในท้องถิ่นที่วิทยาลัยตั้งอยู่

จากบทบาทและนโยบายของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนดังกล่าวพอแสดงให้เห็นว่า สถาบันอุดมศึกษาเอกชนได้พยายามปฏิบัติการกิจกรรมหลักข้อที่ 4 ของคนให้สมบูรณ์ ซึ่งในการปฏิบัติหรือจัดกิจกรรมใด ๆ นั้นสถาบันแต่ละแห่งก็ได้ใช้บทบาท 3 ประการแรกของสถาบันอันได้แก่ บทบาทด้านการสอน การวิจัย และการบริการวิชาการแก่สังคม มาเป็นแนวทางและวิธีการในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติไทย ซึ่งในเรื่องนี้ อรรถพร อุทิศวรรณกุล (2521: 4) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า มหาวิทยาลัยจะต้องสนใจส่งเสริมและฟื้นฟูรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติ ด้วยการเป็นสถาบันที่รวบรวมความรู้ มีการค้นคว้าวิจัยเพื่อถ่ายทอดความรู้นั้นให้แก่ นักศึกษาและชุมชน ช่วยสร้างเสริมทัศนคติของนักศึกษาและชุมชนให้เห็นคุณค่าและภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของชาติ และที่สำคัญคือ การเก็บรักษาวัตถุหรือสิ่งอื่น ๆ ที่มี

ความสำคัญค่านิยมวัฒนธรรม มีหลักสูตรโดยเฉพาะเรื่องวัฒนธรรม การส่งเสริมเป็นกิจกรรมนอกหลักสูตรพร้อมทั้งให้เกิดริ้วรอยผู้เชี่ยวชาญทางวัฒนธรรมด้วย อาจารย์ควรประพฤติตนเป็นตัวอย่างที่ดี รวมทั้งสอดแทรกเรื่องของวัฒนธรรมในขณะที่สอนซึ่งมหาวิทยาลัยภูมิภาคจะสามารถปฏิบัติหน้าที่นี้ได้เต็มที่ โดยเฉพาะศิลปวัฒนธรรมของภูมิภาค

นิพนธ์ คันธเสวี (2517: 110) ได้กล่าวถึงภารกิจด้านการสอนเพื่อการถ่ายทอดวัฒนธรรมไว้ว่า การดำรงรักษาผลผลิตจากการเรียนรู้ยังไม่ยุ่งยากและสลับซับซ้อนเท่ากับปัญหาของการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งหมายถึงการสอนของอาจารย์และการเรียนของนิสิตนักศึกษา สิ่งสำคัญยิ่งในขบวนการอันนี้ก็คือนิสิตนักศึกษาหรือผู้เรียนมิใช่เป็นเพียงผู้รับ แต่เป็นผู้มีส่วนร่วมในขบวนการของการเรียนรู้ที่ active ซึ่งวัฒนธรรมจะดำรงรักษาไว้ได้ก็ต่อเมื่อมนุษย์มีประสบการณ์กับวัฒนธรรมนั้น ๆ เท่านั้น ความรู้สึกพอใจ การสนใจและความใฝ่ฝันของเขาต่างหากที่เป็นปัจจัยสำคัญในเรื่องนี้ ไม่ใช่หนังสือหรือตำราในห้องสมุด หรือรูปภาพในพิพิธภัณฑ์สถาน หรือวารสาร นิตยสาร

นอกจากนี้สมจิตต์ สิทธิไชย (2517: 106) กล่าวว่า ถ้าจะคาดหมายให้มหาวิทยาลัยมีบทบาทในการช่วยดำรงไว้ซึ่งศิลปและวัฒนธรรม บางทีคงจะต้องพิจารณาบทบาทของครูอาจารย์ในปัจจุบันมากขึ้นในฐานะเป็นตัวอย่างอันสำคัญของนักศึกษา จึงกล่าวได้ว่าองค์กรประกอบทุกอย่างที่มีส่วนต่อบทบาททุก ๆ ด้านของสถาบันอุดมศึกษา เอกชนนับตั้งแต่หลักสูตร เนื้อหาวิชา กิจกรรมเสริมหลักสูตร ครู การสอน การอบรม การวิจัยเผยแพร่ความรู้ นโยบายของผู้บริหาร ผู้บริหาร อุปกรณ์ สถานที่ สภาพแวดล้อมภายในสถาบัน นักศึกษา และอื่น ๆ ทุกลม้วนจะมีส่วนช่วยในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติแทบทั้งสิ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าและทำการวิจัยถึงบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของสถาบันอุดมศึกษา เอกชนที่มีต่อการทำนุบำรุงวัฒนธรรมของชาติ ตามทัศนะของผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ

กอบแก้ว สิงห์ดี (2520) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของนิสิตครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มีต่อวัฒนธรรมไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อวัฒนธรรมไทยด้านภาษา ศิลปกรรม วรรณคดี ศาสนา จรรยา มารยาท การแต่งกายและขนบธรรมเนียมประเพณี ผลการวิจัยพบว่า ด้านความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรม นิสิตส่วนใหญ่เข้าใจความหมายและลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมเป็นอย่างดี ด้านความรู้สึกซาบซึ้งต่อวัฒนธรรม นิสิตส่วนใหญ่มีความคิดเห็นและซาบซึ้งต่อลักษณะของวัฒนธรรมไทยในด้านศิลปกรรม ภาษา ศาสนา จรรยา มารยาท การแต่งกาย และขนบธรรมเนียมประเพณีไปในทางที่ดี ส่วนความรู้สึกต่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมไทย นิสิตส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ปัจจุบันนี้วัฒนธรรมไทยด้านที่เปลี่ยนแปลงไปในทางเลวลงคือ การใช้ภาษา ความศรัทธาต่อศาสนา ความรู้สึกที่มีต่อวรรณคดีไทย การแต่งกาย การยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี และการเคารพยกย่องผู้ใหญ่

ประติษฐ์ อินทนิล (2521) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทักษะคติต่อคนตรีไทยของนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยส่วนกลาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติต่อคนตรีไทยของนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยส่วนกลาง และเพื่อเปรียบเทียบทัศนคติต่อคนตรีไทยของนิสิตนักศึกษา จำแนกตามเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประสบการณ์คนตรีในมหาวิทยาลัย และสิ่งแวดล้อมทางคนตรี การศึกษาครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างนิสิตนักศึกษา ภาคปกติชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2520 ของมหาวิทยาลัยส่วนกลาง จำนวน 558 คน ผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนรวมนิสิตนักศึกษาหญิงมีทัศนคติที่ดีต่อคนตรีไทยมากกว่า นิสิตนักศึกษาชาย นอกจากนี้ยังพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประสบการณ์ทางคนตรีในมหาวิทยาลัย และสิ่งแวดล้อมทางคนตรีส่งผลต่อทัศนคติทางด้านคนตรีของนิสิตนักศึกษาด้วย

ประพิร์พรรณ โพธิ์กระจ่าง (2521) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทในด้านการสอน การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม และการถ่ายทอดรักษาศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ผลการวิจัยพบว่า สถาบันอุดมศึกษาเอกชน

ส่วนใหญ่มีปริมาณของบทบาทที่เป็นจริงในด้านการสอน การวิจัย และการถ่ายทอด วิชาศิลปวัฒนธรรมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนบทบาทในด้านการบริการทางวิชาการ แก่สังคมอยู่ในระดับต่ำ และอาจารย์ส่วนใหญ่ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนมีความคาดหวังต่อบทบาทในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวสูงกว่าความเป็นจริง นอกจากนี้ยังพบว่า อายุ ของสถาบันไม่มีอิทธิพลต่อบทบาทที่เป็นจริงของสถาบันอุดมศึกษาด้านใด ๆ ทั้งสิ้น

วิมล คำศรี (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสอนคติชนวิทยาใน วิทยาลัยครูภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า ครูอาจารย์ส่วนใหญ่มีประสบการณ์และมองเห็นคุณค่าหรือความสำคัญของคติชนวิทยา และนักศึกษาส่วนใหญ่เลือกเรียนวิชานี้ด้วยความสมัครใจ ครูอาจารย์ให้ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องภาษาถิ่น ปริศนา เพลงกล่อมเด็ก ฯลฯ มาก แต่ให้ความรู้เรื่องสถาปัตยกรรมชาวบ้าน ละครชาวบ้าน ระเบียบ บ้านเป็นจำนวนน้อย ทั้งครูอาจารย์และนักศึกษาต่างเห็นว่า หลักสูตรและเนื้อหา วิชาคติชนวิทยาช่วยให้นักศึกษา เข้าใจรูปแบบของวัฒนธรรมและพฤติกรรมสร้างสรรค์ ของกลุ่มชนในท้องถิ่น ช่วยให้นักศึกษา ใฝ่บุรุษและพัฒนา ตลอดจนเผยแพร่วัฒนธรรม ให้กว้างขวางออกไป ด้านเอกสารและวัสดุอุปกรณ์ ครูอาจารย์และนักศึกษาต่างเห็น ความสำคัญและคุณค่าของเอกสารและวัสดุอุปกรณ์ แต่มีเอกสารและวัสดุอุปกรณ์น้อย แหล่งวิชาการในท้องถิ่น ผลงานของนักศึกษา ศูนย์วัฒนธรรมของวิทยาลัยเป็นแหล่ง เอกสารและวัสดุอุปกรณ์ที่มีคุณค่าต่อการเรียนการสอนคติชนวิทยามากที่สุด แต่ครู อาจารย์ไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ เพราะมีปัญหาหลายประการ

วิระวรรณ อามระติษ (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานครใน 10 เรื่องคือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูกตเวที ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ความอดทน ความยุติธรรม ความอดุสาหะ ความประหยัด และการออมทรัพย์ และการเคารพผู้อาวุโส กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนราษฎร์ และโรงเรียนสาธิต รวม 6 โรงเรียน จำนวน 445 คน เป็นชาย 206 คน หญิง 239 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีแนวความคิดเกี่ยวกับจริยธรรมด้านต่าง ๆ คือ ความ

รับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูทเวที ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ความอดทน ความยุติธรรม ความอดสาหะ ความประหยัดและการออมทรัพย์ และการเคารพผู้อาวุโส อยู่ในเกณฑ์พอใจ และนักเรียนยังมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติในเรื่องการเคารพผู้อาวุโสคืออีกด้วย

อุบลวรรณ ภวากานันท์ (2523) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การทดลองถ่ายทอกรมรคททางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นในจังหวัดนครราชสีมา โดยใช้วิธีสอนแบบอยู่ค่ายพักแรม วิธีสอนแบบในห้องเรียน และวิธีสอนแบบควบคุม ซึ่งไม่ได้รับการถ่ายทอโดยวิธีใด ๆ ทั้งสิ้น กับนักเรียน 3 กลุ่ม พบว่า กลุ่มนักเรียนที่ใช้วิธีสอนแบบอยู่ค่ายพักแรมและกลุ่มที่ใช้วิธีสอนแบบในห้องเรียน มีความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับวัฒนธรรมดีกว่ากลุ่มควบคุม และกลุ่มที่อยู่ค่ายพักแรมมีความรู้มากกว่าและทัศนคติดีกว่ากลุ่มที่สอนในห้องเรียน ซึ่งผลการวิจัยนี้ตรงกันกับผลการวิจัยของชนิตา วัชวุฒิกเกียรติ (2524) ซึ่งทำการวิจัยเรื่อง การทดลองการถ่ายทอกรมรคททางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยของ สุทธิมา ช่างไม้ (2524) ซึ่งทำการวิจัยเรื่อง การทดลองถ่ายทอกรมรคททางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นในราชบุรี และผลการวิจัยของ วรณีย์ ศิวกุล (2524) ซึ่งทำการวิจัยเรื่อง การทดลองการถ่ายทอกรมรคททางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นในจังหวัดนครปฐม

บำรุง สุขพรรณ (2525) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทและผลการปฏิบัติงานของศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อประชาชนในชนบท พบว่า ความร่วมมือของประชาชนในการร่วมดำเนินการให้ความร่วมมือดีมากในทุกด้านที่ดำเนินงาน เช่น ด้านศาสนาและประเพณี สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานนั้น พบว่ามีปัญหาค่านของวัสดุอุปกรณ์ ขาดงบประมาณ ขาดเจ้าหน้าที่ ขาดการสนับสนุนโครงการหรือกิจกรรม ส่วนในค่านปัจจัยที่จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานนั้น มีปัจจัยที่จะเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานของศูนย์ ดังนี้ พบว่า ขอให้กำหนดนโยบายที่แน่นอน สนับสนุนนโยบายให้มากขึ้น ให้มีการดำเนินงานโดยต่อเนื่อง ให้มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานระดับจังหวัดที่แน่นอน และควรมีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ให้มากขึ้น

สุน โรจนตระกูล (2526) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของวิทยาลัยครู

เขตภาคกลางที่มีต่อการทำนุบำรุงวัฒนธรรมของชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา
 บทบาท วิธีดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคในด้านการดำเนินงาน การส่งเสริม
 ทำนุบำรุงรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นของวิทยาลัยครูในเขตภาคกลาง ผลการวิจัยพบว่า
 บทบาทของวิทยาลัยครูเขตภาคกลางที่มีต่อการทำนุบำรุงวัฒนธรรมนั้น ยังดำเนิน
 บทบาทอยู่ในระดับค่อนข้างน้อยทุกด้าน ได้แก่ ด้านที่เน้นทางด้านการสอน ด้าน
 จัดประกวดหรือแข่งขัน ด้านการวิจัย ด้านการประสานงานติดต่อ ด้านทัศนศึกษา
 ดูงาน และแลกเปลี่ยนเผยแพร่ซึ่งกันและกัน ด้านการประชาสัมพันธ์และด้านเทคนิค
 และวิธีการอื่น ๆ ส่วนลักษณะงานของกิจกรรมที่ได้จัดขึ้นและเห็นว่ามีสำคัญ
 อยู่ใน 5 อันดับแรก ได้แก่ การจัดนิทรรศการ การจัดการแสดงและสาธิต การจัด
 งานประเพณี การจัดการประกวด และการจัดการอภิปราย ปรากฏว่า ตามลำดับ
 เกี่ยวกับวิธีดำเนินการจัดกิจกรรมด้านวัฒนธรรมนั้น ปรากฏว่า วิธีการที่ได้กระทำ
 เป็นผลสำเร็จมากที่สุด ได้แก่ การร่วมมือกับสถาบันเอกชน องค์กรและหน่วยงาน
 อื่น ๆ ของรัฐ สำหรับปัญหาและอุปสรรคนั้น พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่มีอยู่ในระดับค่อนข้าง
 น้อย แต่เป็นปัญหาหรืออุปสรรคที่สำคัญ ๆ และค่อนข้างมาก ได้แก่ ด้านปัญหา
 ทั่วไป ด้านบุคลากร ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่ค่อนข้างน้อย ได้แก่ ด้านวิชาการ
 ด้านการประสานงานติดต่อ และด้านการดำเนินงานและวิธีการทำงาน

วันทนา ไชยกิจ (2526) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของวิทยาลัยครู
 ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีต่อการทำนุบำรุงวัฒนธรรมของชาติ ผลการวิจัย
 ในเรื่องของบทบาทและวิธีดำเนินงานการส่งเสริมทำนุบำรุงวัฒนธรรมสอดคล้องกับ
 ผลการวิจัยของ สุธน โรจนตระกูล จะแตกต่างกันในส่วนของลักษณะงานของการ
 จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม ซึ่งพบว่า ลักษณะงานที่มีความสำคัญเป็น 5 อันดับแรก
 คือ จัดนิทรรศการ จัดการแสดงและสาธิต จัดงานประเพณี จัดพิพิธภัณฑ์หรือหอ
 วัฒนธรรม และจัดประชุมและสัมมนา ตามลำดับ ส่วนในด้านปัญหาและอุปสรรคใน
 การดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของวิทยาลัยครูในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปรากฏ
 ว่า คล้ายคลึงกับการวิจัยของสุธน โรจนตระกูล และได้กล่าวถึงรายละเอียดไว้ว่า
 ปัญหาด้านบุคลากร เช่น การมีเวลาไม่เพียงพอที่จะอุทิศให้แก่งานด้านวัฒนธรรม และ
 จำนวนบุคลากรที่ปฏิบัติงานทางวัฒนธรรมมีน้อย ฯลฯ เป็นปัญหาและอุปสรรคอยู่

ในเกณฑ์ค่อนข้างมาก ส่วนด้านอื่น ๆ คือ ด้านการดำเนินงานและวิธีการทำงาน ด้านการประสานงานกับหน่วยงานอื่นทั้งภายในและภายนอกวิทยาลัย ด้านวิชาการและด้านปัญหาทั่วไปนั้น เป็นปัญหาและอุปสรรคในเกณฑ์ค่อนข้างน้อยทั้งสิ้น

นฤทธิ์ ศรีวรรณ (2526) ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของวิทยาลัยครูในเขตภาคใต้ที่มีต่อการทำนุบำรุงวัฒนธรรมของชาติ สรุปผลการวิจัยในเรื่องของการดำเนินงานและวิธีดำเนินงานที่ประสบผลสำเร็จสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุชน โรจนตระกูล ส่วนในเรื่องของลักษณะงานที่วิทยาลัยครูทั้ง 9 แห่งในเขตภาคใต้ปฏิบัติมากเป็นอันดับหนึ่ง คือ การจัดนิทรรศการ รองลงมาคือ การจัดการแสดงและสาธิต และที่ปฏิบัติน้อยเป็นอันดับสุดท้ายคือ การจัดตั้งชมรมและกลุ่มผู้สนใจ สำหรับกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมที่จัดให้กับนักศึกษา เยาวชน และประชาชนแล้วได้รับผลสำเร็จมากที่สุดคือ กิจกรรมประเภทเผยแพร่ โดยการจัดนิทรรศการประกอบการแสดงและสาธิต ส่วนกิจกรรมด้านวัฒนธรรมที่จัดให้กับนักศึกษา เยาวชนและประชาชนเพื่อการส่งเสริมเผยแพร่ ฟันฟู ปลุกฝังและจรรโลงวัฒนธรรมนั้นมุ่งเน้นในรูปแบบของวิธีการอื่น ๆ ค่อนข้างมาก และค่อนข้างมากรองลงมาคือ การจัดประกวดและแข่งขัน และการวิจัยศึกษาและรวบรวม ในด้านปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินงานทางด้านวัฒนธรรมแต่ละด้านนั้น ทั้งหมดเป็นปัญหาหรืออุปสรรคที่จัดอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย แต่ที่เป็นปัญหาสำคัญคือ ปัญหาด้านบุคลากร รองลงมาคือ ปัญหาในด้านวิชาการและในด้านปัญหาทั่วไป

ลักขณา เรชาติลา (2526) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของวิทยาลัยครูในเขตภาคเหนือที่มีต่อการทำนุบำรุงวัฒนธรรมของชาติ ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานในการทำนุบำรุงส่งเสริมวัฒนธรรมของชาตินั้น ทางวิทยาลัยครูในเขตภาคเหนือยังคงดำเนินได้ไม่เต็มที่ การจัดกิจกรรมอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย ส่วนลักษณะงานทางด้านวัฒนธรรมที่วิทยาลัยครูในเขตภาคเหนือได้จัดให้มีขึ้น 5 อันดับแรกคือ การจัดงานประเพณี การจัดนิทรรศการ การจัดพิพิธภัณฑ์หรือหอวัฒนธรรม การจัดการแสดงและสาธิต และการฝึกสอนและอบรม ส่วนวิธีดำเนินงานที่ประสบผลสำเร็จมากที่สุดคือ การร่วมมือกับสถาบันเอกชน องค์กรและหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุชน โรจนตระกูล วันทนา ไชยกิจ และนฤทธิ์

ศรีวรรณ รองลงมาคือ การดำเนินงานเป็นเอกเทศ และอันดับสุดท้ายคือ การสนับสนุนให้หน่วยงานอื่นจัดทำ ในด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม เผยแพร่ ฟื้นฟู ปลุกฝังและจรรโลงวัฒนธรรม วิทยาลัยครูในเขตภาคเหนือปฏิบัติอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย แต่กิจกรรมที่ดำเนินบทบาทได้ในลักษณะที่เป็นการสอน มีการปฏิบัติมากกว่ากิจกรรมในลักษณะอื่น ๆ และกิจกรรมที่วิทยาลัยครูจัดให้นักศึกษา เยาะชวนและประชาชนแล้ว ได้รับความสำเร็จมากที่สุดคือ การจัดงานประเพณีต่าง ๆ ของท้องถิ่น รองลงมาคือ การจัดนิทรรศการทางด้านวัฒนธรรม และอันดับสุดท้ายคือ การจัดประกวดมารยาทของนักศึกษาและการให้การอบรมทางด้านวัฒนธรรมแก่ประชาชน สำหรับปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินงานดังกล่าวอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย แต่ปัญหาที่อยู่ในระดับสูงกว่าปัญหาค้นอื่น ๆ คือ ด้านบุคลากร รองลงมาคือ ปัญหาทั่วไป เช่น ความสนใจของอาจารย์ที่เกี่ยวกับกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรม ความเหมาะสมของเวลาในการจัดกิจกรรมด้านวัฒนธรรม เป็นต้น

พยนต์ เอี่ยมสำอางค์ (2527) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของ นักศึกษาวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะวัฒนธรรมไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การจัดหลักสูตร และการจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทยในระดับจังหวัด และวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง ปีที่ 2 และปริญญาตรีปีที่ 4 ที่มีต่อวัฒนธรรมไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การจัดหลักสูตรและกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทยในวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยทำการศึกษาจากเอกสารและแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า การจัดหลักสูตรวิชาวัฒนธรรมในวิทยาลัยครู นักศึกษาทุกคนต้องเรียนวิชาสังคีตนิยม ความเข้าใจในศิลปะและสุนทรียะของนาฏศิลป์ไทย การจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทยในระดับจังหวัดและวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ทำมาอย่างต่อเนื่อง และนักศึกษาทั้งสองระดับมีความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์เห็นด้วย คือ ควรนำเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นมาสอนในสถาบันการศึกษาให้มากขึ้น การเรียนการสอนควรจัดในรูปแบบของกิจกรรม ศูนย์วัฒนธรรมในวิทยาลัยครูต้องเป็นผู้นำในการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น นอกจากนั้นยังต้องศึกษาและวิจัยอยู่เสมอ ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือและการจัดกิจกรรม

ส่งเสริมวัฒนธรรมไทยภาคตะวันตก ทั้งสองระดับไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ที่ระดับ .05

นวลละอ อ สุภาพล (2528) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การทดลองสอนการ
ถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีจุดมุ่งหมาย
เพื่อทดลองสอนวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สำคัญ ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือแก่เด็กวัยรุ่นที่มีภูมิลำเนา
อยู่ในภาคนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยครูจันทบุรี
ปีการศึกษา 2527 อายุระหว่าง 17-19 ปี และเป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัด
ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด จำนวน 60 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่ม แบ่งเป็น
กลุ่มทดลอง 30 คน และกลุ่มควบคุม 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
ประกอบด้วยแบบทดสอบวัดความรู้ในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของภาคตะวันออกเฉียง
เหนือ 1 ฉบับ และแบบสอบถามเจตคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น 1 ฉบับ วิธีการ
การทดลองโดยนำแบบทดสอบวัดความรู้และแบบสอบถามเจตคติไปทดสอบกลุ่มตัวอย่าง
ทั้งสองกลุ่มก่อนการทดลองสอน จากนั้นได้ดำเนินการสอนตามโครงการสอนที่สร้าง
ไว้แล้วกับกลุ่มทดลอง ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการสอน ให้เรียนรู้ด้วยตนเองตาม
ธรรมชาติ ถือเป็นกลุ่มเปรียบเทียบภายหลังการสอนสิ้นสุดลง ให้นำแบบทดสอบวัด
ความรู้และแบบสอบถามเจตคติชุดเดิมไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มอีกครั้ง
หนึ่ง ผลการวิจัยสรุปได้ว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้และเจตคติในมรดกทางวัฒนธรรม
ท้องถิ่นระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมก่อนดำเนินการสอนแตกต่างกันอย่างไม่มี
นัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความรู้และเจตคติใกล้เคียง
กัน คะแนนเฉลี่ยความรู้ในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ภายหลังดำเนินการสอน
กลุ่มทดลองมีความรู้เพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
ส่วนคะแนนเฉลี่ยเจตคติก็เป็นไปในทำนองเดียวกัน คือภายหลังดำเนินการสอนนั้น
กลุ่มทดลองมีเจตคติทางบวก (Positive) เพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบให้เห็นว่าผล
จากการทดลองสอนทำให้กลุ่มทดลองมีความรู้และเจตคติเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มควบคุม
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งจากผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าการสอนทำให้มีความ
รู้และเจตคติในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นกว่าการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ตามธรรมชาติ

จากรายงานการวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมและบทบาทของการทำนุบำรุงถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยภายในประเทศ ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่การถ่ายทอดและทำนุบำรุงวัฒนธรรมไทยในสถาบันการศึกษามักจัดทำในรูปของกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งมักได้ผลดี และส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมไทย แต่เป็นวัฒนธรรมที่เฉพาะถิ่นไม่ครอบคลุมเนื้อหาของวัฒนธรรมที่สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้แบ่งเอาไว้ 5 สาขา คือ มนุษยศาสตร์ ศิลปะ การช่างฝีมือ ดนตรีศิลป์ กีฬา และนันทนาการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

บรูซ ไอแอน เคลซี (Bruce Ian Kelsey 1964: 2813-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง A Comparative Study of Students Attending the University of British Columbia in 1963 as Measured by the Allport-Venon-Test for Personal Values เพื่อเปรียบเทียบค่านิยมของนักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 สาขาวิทยาศาสตร์ พาณิชยศาสตร์ ศิลปศาสตร์ และการศึกษารวมจำนวน 1,625 คน ของมหาวิทยาลัยโคลัมเบียเกี่ยวกับค่านิยม 6 ประการคือค่านิยมทางวิชาการ ทางการเงิน ทางสังคม ทางการเมือง ทางศาสนา และทางสุนทรียภาพ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์มีค่านิยมทางการเมืองสูง นักศึกษาสาขาศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์มีค่านิยมทางศาสนาและวิชาการสูง นักศึกษาสาขาพาณิชยศาสตร์มีค่านิยมสูงทางการเมืองและทางการเงิน ส่วนนักศึกษาด้านวิชาการศึกษามีค่านิยมสูงทางศาสนาและสังคม เมื่อเปรียบเทียบระหว่างเพศปรากฏว่า นักศึกษาชายมีค่านิยมสูงทางวิชาการ ทางการเงิน และทางการเมือง นักศึกษาหญิงมีค่านิยมสูงทางศาสนา ทางสุนทรียภาพและทางสังคม

รัสแทน เจฮันบุคซ์ เซทนา (Rustan Jehanbux Sethna 1965: 2751-A) ได้ทำวิจัยเรื่อง A Cross-National Comparison of Certain Values among Graduate Students from the United States, Pakistan, India and Thailand โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาค่านิยมของ

บุคคลที่ต่างเชื้อชาติกัน โดยทำการศึกษาคำนิยมของนักศึกษาระดับปริญญาโทจาก สหรัฐอเมริกา ปากีสถาน อินเดีย และไทย จำนวน 220 คน โดยศึกษาคำนิยม 12 ประการ คือ คำนิยมทางครอบครัว การแต่งงาน มิตรภาพ รสนิยมในการ แต่งกาย การเมือง การนัดพบ ศิลธรรม ศาสนา การพนัน การขี้ม และ ความเมตตา ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาชาวอเมริกันเน้นคำนิยมทางศาสนามากที่สุด แต่กลับมีคำนิยมทางการแต่งกาย การนัดพบ การพนัน การขี้ม อยู่ในระดับต่ำ ส่วนนักศึกษาชาวอินเดียและปากีสถานเน้นคำนิยมทางศาสนาสูง และนักศึกษาปากีสถานยังเน้นคำนิยมทางการแต่งกาย การพนัน การขี้มอีกด้วย สำหรับนักศึกษาไทยเน้นคำนิยมทางด้านการแต่งกายมาก ส่วนเรื่องศาสนาขึ้นอยู่กับเรื่องศิลปธรรม และจรรยา และยังพบว่านักศึกษาจากทั้ง 4 ประเทศเน้นคำนิยมทางมิตรภาพมาก

วินเซนต์ โคโมนิค คอร์ริแกน (Vincent Domonick Corrigan 1981: 2742-A) ได้ทำวิจัยเรื่อง The Dialectics of Food Production and Cultural Change โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของวัฒนธรรมของชนพื้นเมืองในกระบวนการผลิตอาหาร และนำไปสู่ปัญหาของวัฒนธรรมที่ค่อยพัฒนา โดยทำสารวิสัยในประเทศสาธารณรัฐไอริช ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมท้องถิ่นก่อให้เกิดบุคลิกภาพที่เป็นอุปสรรคหลายประการทางจิตวิทยา ผลทางบุคลิกภาพดังกล่าวทำให้การพัฒนาท้องถิ่นเป็นไปได้ยาก เพราะวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ฝังรากลึกลงไป ประชากรในชนบทเหล่านั้น ประชาชนในชนบทมักคำนึงถึงตระกูลดั้งเดิมของพวกเขา เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในสังคม ประชาชนในชนบทดังกล่าวมักไม่สามารถแก้ปัญหาได้ เพราะได้ยึดวัฒนธรรมดั้งเดิมของประชาชนในท้องถิ่น

แร อเล็กซานเดอร์-มินิเตอร์ (Rae Alexander-Miniter 1982: 4262-A) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชนและประชาชนในท้องถิ่น โดยอาศัยแนวการศึกษาทางชาติพันธุ์วิทยา โดยให้นักเรียนทั้งผิวขาว ผิวดำและผู้ใหญ่ในแฟรงค์ฟอร์ดตะวันออกของเมืองฟิลาเดลเฟีย รัฐเพนซิลวาเนีย เข้าร่วมศึกษาในโครงการที่จัดขึ้นด้วยการศึกษาประวัติความเป็นมาของประชาชนในชุมชน ด้วยการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน รวมทั้งจากเทปบันทึกเสียง เอกสาร และอุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งนักเรียนจะต้องตั้งคำถามเกี่ยวกับความเชื่อ ทัศนคติ แนวคิด

ในค่านับถือชาติ ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคมและศาสนา ซึ่งผลการวิจัยได้แสดงถึง
ลักษณะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับสมาชิกในชุมชน และประสานวัฒนธรรมของโรงเรียนและ
วัฒนธรรมท้องถิ่นตั้งเดิมให้เข้ากันได้ด้วยดี